

The
JOSEPHITE

1989-90

**St. Joseph's Convent Sec. School
BATHINDA.**

ST. JOSEPH. PATRON OF THE INSTITUTE

DEDICATED TO THE LOVING MEMORY OF

SR. FELICITAS, R.S.

Born :
31-5-1929

Died :
24-10-1988

Quick and unexpected was the call,
Your sudden death grieved us all,
Only those who have lost can tell,
The loss of a dear one without a farewell.

Religious life of forty years of noble deeds,
A helping hand to all in need
Your gentle mind and generous heart,
To find here will be very hard.

Rest sister dear, your labour is over,
Your smiling face we'll see no more,
Not gone from memory nor from love,
But gone to our Father's home above.

GOLDEN JUBILARIANS

Sr. Sefa

Sr. Florence

Perfect joy is theirs
when they count their Golden years

SR. OLIVETA
PRINCIPAL

Principal Speaks

Our age is characterized by problems that threaten the very existence of peace. Human kind today lives in constant fear of some of these problems, for not only are they a danger to the establishment of peace, but a threat to the very survival of human species. Today on one side we find ourselves in a world capable of destroying itself through a nuclear war : the population explosion, the diminishing of natural resources, the escalation of violence, the pollution of our environment, the separatist attitude and movements for separate states in different parts of India, as well as the Sinhalese-Tamil conflict which has taken thousands of lives in Sri Lanka. Our next door neighbour Pakistan is fighting tooth and nail to get back its "Paradise lost."

A close scrutiny of all the violent incidents in Bihar, Sri Lanka, Punjab, Jammu and Kashmir, political killings all over the world reveal the most important cause of all these is lack of justice. Injustice and oppression breed violence, violence in turn breeds fear, insecurity and distrust which ultimately lead to blood shed and destruction of peace. According to the UNESCO Slogan, "Since wars begin in the minds of men, it is in the minds of men that the defence of peace must be constructed". Pope John XXIII said, "Peace must be realized in truth. It must be built upon justice, it must be animated by love, it must be brought to bring in freedom".

In the late twentieth century many of the major dilemmas facing our world relate to issues of peace and conflict : the spiralling arms race and the threat of nuclear holocaust; human rights violations; the gap between rich and poor countries and the super powers, and violence at the interpersonal community, national and global levels. Such issues inescapably make an impact, in varying degree, on our daily lives and on the unconsciousness of Children at school, including their hopes, aspirations and dreams.

The birth of Jesus was announced by the Angels, "Glory to God in the highest, and on earth peace among men with whom he is pleased". Gandhiji said, "Christ preached peace when he preached love and the oneness of the father with the brothers who are many. This was the truth of peace." Mathew Henry speaking about the importance of peace says, "Peace is such a precious jewel that I would give anything for it, but truth." True peace consists in establishing harmony with oneself with one's fellow-men and with the world around. It calls for the positive building up of a new society based on freedom, justice and equality.

Gandhi's life, message and work derive vital significance, for he points to an alternative to war and hatred. He turned his back to violence but did not on that account meekly submit to evil. He followed the path of selfless devotion to a righteous cause, self suffering and love. He took seriously Buddha's instruction to overcome hatred by love and Jesus' teaching to love our enemy. He imbibed the Hindu teaching about the spiritual value of suffering.

There can never be peace unless there is good will and co-operation in accomplishing good for all persons and peoples involved. Until there is a change in spirit and attitude the world will not know peace. Petrarch reminds us of the Five great enemies to peace that inhabit us : viz., Avarice, Ambition, Envy, Anger and Pride. If those enemies were to be banished, we should infallibly enjoy perpetual peace. Parents and School teaching can make a contribution to "education towards peace". Let us try to sow the seeds of love, forbearance forgiveness and understanding in the young minds. Only when we practice before we preach, we have done half the teaching.

Each one of us can become peace makers. Blessed are the peace makers for they shall be called sons of God (Bible). The world will never be a dwelling place of peace till peace has found a home in the heart of each and every man, till every man preserves in himself the order ordained by God to be preserved. Let there be peace on earth and let it begin with you.

I end by praying in the words of St. Francis of Assisi :

Where there is hatred, let's sow his love
Where there is injury, let us show pardon
Where there is strife let us bring his peace
Where there is error, truth
Where there is doubt let's kindle faith
Where there is discouragement, let's bring assurance
Where there is sadness, let's awaken joy
Where there is darkness, light.

SR. OLIVETA
PRINCIPAL

ENGLISH SECTION

INDEX

1.	Principal Speaks	—Sr. Oliveta Principal	
2.	Editorial	—Mrs. Neena Sahi	1—2
3.	Maths Time		3—4
4.	If you want to.....	—Pankaj Jindal	4
5.	The Spooky House	—Om Nehra	5
6.	It Happend To Me	—Rohini Shankar	6
7.	My Visit to Dalhousie		7
8.	Energy Conservation-Energy Production	—Renuka Bansal	8
9.	New element introduced in the periodic table	—Pankaj Jindal	9
10.	My Humble Plea	—Ritesh Singla	9
11.	Analysis of a back bencher in a class	—Pankaj Jindal	10
12.	Conversation	—Pritee Chattwal	11
13.	Black Holes	—Hitesh Mullick	12—14
14.	Sr. Oliveta	—Vivek Mahajan	14
15.	A Dream Come True	—Shweta Gupta	15
16.	Life with Science and Maths	—Ashish Arora	16
17.	Chemistry of Anger	—Pankaj Jindal	17
18.	An Unusual Experience	—S. Karthika	18
19.	Vanishing Food	—Neetu Nagpal	19
20.	The Mystery of the Bermuda Traingle	—Sundeep Taneja	20
21.	Help me Please	—Pritee Chattwal	20

22.	The Gift of the Gab	—Bhupinder	21
23.	My Friend	—Varun Singla	21
24.	Child Protege a Tribute to a Mother		21
25.	Mathematics is a term of Eleven	—Ravneet Sethi	22
26.	Maths	—Ravneet Sethi	22
27.	A Shakespearean Romance	--Ritesh Arora	23
28.	You Remember	—Shweta Gupta	23
29.	Don't Give Up	—Upinder Gujral	24
30.	Maths	—Geetinder Singh	24
31.	Fascinating Facts	—Dipreet Mavi	25—26
32.	An Interview	—Neetu Nagpal	26
33.	Impression of Nehru	—Preeti Peter	27—28
34.	Sniglets	—Anupreet Mavi	29
35.	Wise Cracks	—Prkriti Aggarwal	29
36.	Do You Know ?	—Navdeep Gill	30
37.	The Diamond Ring	—Arjun Sahi	31—33
38.	Kitchen (Chem) Mystery		34

The Josephite

ENGLISH SECTION

Editorial

Dear Reader,

The year 1990 has been declared as the International Year for Literacy. Educational planning in India, too, has taken literacy to the grassroots level under its varied schemes of Non- Formal Education and Operation Blackboard. The yawning gap between the literates and the illiterates was successfully bridged in the Ernakulam Distt. of Kerala, which has earned the distinction, of being the single wholly literate distt. in the entire country.

What is the true meaning of education ? Does it refer to academic pursuit merely cramming from books ? Or does it simply imply moral education- development of values ? Ideally, an educated student is not one who is cowed down under the monumental burden of the syllabus, not one who is dependent on short-cut methods of passing in the examination, but one who is encouraged, liberated and enriched by what he learns.

In the present context, teaching of the English language has to be reviewed to incorporate modern trends and shifting emphasis. Educationists have been forced to classify the English language into various categories. Principal among these are :—

- a) American English with its drawling diction, workaday spellings and slang,
- b) The Queen's English heard the world over from the BBC, and
- c) Indian English which fluctuates between the above two and yet retains a touch of the vernacular style.

At the St. Joseph's, the teaching of English is designed to build up good language habits and skills. Maximum exposure to the language is provided through the three vehicles of hearing, speaking and writing.

Copious practice is provided in reading for pleasure and information, and in functional and imaginative writing, while at the same time a steadily widening range of vocabulary and language structures is built up.

Practice is also given in pronunciation and reading aloud. The graded syllabus develops both motor and mental skills of the pupils, without smothering their originality and initiative. The stellar role of the parents in assisting the teachers can never be over-emphasised. They must always keep in step with the mental growth of their child and be aware of their ward's potentialities and weaknesses. The need of the hour is to carry on at home the process of education, which begins in school.

The Josephite seeks to present indigenous material—ample proof of the budding poets, writers, journalists and quiz master's Command over the English Language. It poses queries, entertains, shares anecdotes, informs and thrills the readers.

The vast plethora that "The Josephite" presents will keep one and all enthralled till the next issue of the school magazine.

Wish you many happy hours of reading.

Mrs. Neena Sahi

MATHS TIME

Here are the simple tricks using which you can solve mathematical problems easily and with great speed.

1. If you want to multiply a number by 11, start from right to left and write the first digit as it is. Then add the first and second digits and write the unit placed number (if the sum is greater than 9) and carry over the remainder to the sum of the second and third digits. Write the unit placed integer of the sums and continue likewise. Finally, write the last digit as it is. eg. For 345×11 , first write 5. Now add 5 and 4 and write 9, then add 4 and 3 and write 7. Finally write 3. So $345 \times 11 = 3795$. Similarly $397842 \times 11 = 4376262$.
2. If you want the square of a number which obtains only 9s, write from right to left first 1, then zeros one less of the number of 9s, then write 8. Finally write as many 9s as the zeros one less of the number of 9s, then write 8. Finally write as many 9s as the zeros, eg— $999^2 = 998001$. Similarly $999999^2 = 999998000001$.
3. If you want to add consecutive integers, add the first and the last integers.
eg— $14 + 15 + 16 + 17 + 18 + 19 = \frac{14 + 19 \times 6}{2} = \frac{33}{2} \times 6 = 99$
4. If you want to square a number whose last digit is 5, eg 35, 45 etc. begin from right to left—first write 5^2 —ie—25, then multiply the other digit of number to its next consecutive number, eg. $35^2 = 35 \times 35 = 1225$. Here first we have written 25, then 12 which is 3×4 . Similarly $0.85^2 = 0.7225$ and $45^2 = 2025$.

PUZZLES

1. How many kilograms of earth must be dug up out of a hole whose depth and width equal to two meters?
2. Divide the number 100 into four unequal numbers in such a way that subtract 4 from the first number, add 4 to the second one, multiply the third number by 4 and divide the fourth one by 4, in all cases you get the same answer. What four numbers are they?
3. If it takes 10 men 10 days to build 10 huts how long will it take 17 men to build 17 huts?

4. There is an old man. He has lived a quarter of his life as a boy, one fifth as a youth, one third as a man and he has been steadily going down hill for 13 years. Since then how old is he ?
5. The 'Lambi Nadi' is 760 feet wide and is spanned by a famous bridge 'Lamba Pul' one-fifth of the bridge stands on one side of the river and one-sixth on the other side. How long is the bridge ?

Answers

1. None at all (because the hole has already been dug up).
2. The members are 20, 12, 4 and 64.
3. 10 days.
4. 60 years.
5. 1200 feet.

IF YOU WANT TO.....

- If you want to fight, fight for the motherland,
- If you want to wear, wear truth and goodness.
- If you want to laugh, laugh at your foolishness,
- If you want to love, love your motherland.
- If you want to leave, leave sin, lie, violence and cruelty.
- If you want to make, make your character strong, sound and moral.
- If you want to do something in the world, do for the poor and the helpless.
- If you want to respect, respect your parents, elders and teachers.
- If you want to kill, kill your desires and selfishness.
- If you want to offer, offer your love and services to others.
- If you want to speak, speak politely, gently and sweetly.
- If you want to die, die for goodness and truth.

Pankaj Jindal
X—C

THE SPOOKY HOUSE

Our Exams were approaching. Hardly seven days! and I (as usual) had not started studying. I stayed up till midnight or so. One day after studying, I could not get any sleep and was feeling very restless. Since everyone in my house was asleep, there was absolute silence. I did not want to disturb them by putting on music. So, I simply sat near the window enjoying the cool breeze.

It was pitch dark. Only a few dim street lights were on. Suddenly, I saw bright blue and red lights near our small garden, followed by a cool breeze. I tried not to bother and got up to have a glass of water. I heard a knock at the door and also heard the sound of footsteps of someone climbing the steps. I didn't dare go and open the door. Trying to ignore it, I entered the kitchen. When I switched on the light, I saw the shadow of a human being. I was extremely frightened! I opened the refrigerator and felt warm. I was terribly astonished! I quickly shut it and ran out of the kitchen. I heard some one switching off the lights in the kitchen.

This incident scared me. I froze! I couldn't move. Then, I again heard some one knocking on the door. This time I also saw someone peeping through the window. It was a woman's wrinkled and pale face with half broken teeth. She had deadly eyes, a twitch on the cheek and a sinister smile on the face. I tried to shout for help, but I was unable to open my mouth. My throat was parched. I tried to switch on the light but fell down. Then, I heard some people talking in whispers. I felt as though I was in a haunted house.

The wind made an awful frightening noise. The other houses also looked spooky. Even the TV antennas looked like human figures, which would frighten one to death, I could hear a cat meowing. Then silence.....then again weird noises and shadows. I wished I could hide somewhere. I remembered God and prayed for his help. As a result I found everything slowly going back to its normal state.

When I gained consciousness, I found myself seated on the chair near the window. Then, I remembered that Deepika had told me that our neighbour's house was haunted and that I had made fun of her. But now that I had seen it with my own eyes, I was eager to tell this to everyone!

OM NEHRA
VIII—A

IT HAPPENED TO ME

I have always loved reading drama in real life in the Reader's Digest. I always thought excitement was for other people until.....

My mother had an appointment with a doctor in a multi-storeyed building. I went along with her. After seeing the doctor, she had to wait for two hours since some reports had to be collected. I offered to do that for her so that she could indulge herself by going shopping. I didn't fancy going from shop to shop myself in the scorching heat of the summer and I had just brought a very good book which I was dying to read.

My parents left me in a comfortable waiting room. There was another girl, Lipika, in the waiting room whom I had made friends with. Since I wanted to read, I picked up a magazine and started reading it. We both were engrossed in our books when the smell of smoke entered the room. After sometime, the whole room was full of smoke. I thought I could hear people shouting, so we decided to investigate.

We opened the door, and we saw flames leaping up. I froze with fear, I could hear people shouting and screaming. I also wanted to shout and run, but I found myself rooted to the spot so scared that I couldn't even scream. Lipika caught my hand, pulled me into the room and shut the door. The waiting room was so full of smoke that we couldn't breathe, we were gasping for breath. We both ran inside the doctor's room, but nobody was there. I wondered where the clinic staff had gone off to. I presumed they knew the fire escape routes and had escaped. Learning a clue, we both ran from room to room looking for the fire escape, but we didn't find it. I gave up all hope of escape and started saying my last prayers. Seeing no way of escape, Lipika started crying when suddenly I noticed a small window which I hadn't noticed earlier. From that window you could jump on to the other building. A daring feat! which I normally wouldn't venture, but we were so desperate to save our lives that we jumped into a new life-almost like an ecstatic rebirth.

Rohini Shankar

MY VISIT TO DALHOUSIE

This year, we decided to spend our holidays at a hill station. We chose Dalhousie because it is a small and peaceful hill resort named after a famous viceroy, Lord Dalhousie. It was Neheru's favourite holiday spot.

Heat troubled us on our journey to Pathankot but as we moved into the mountains it became cooler. The winding roads made us feel giddy.

We reached our destination after a very tiring journey. But the fascinating sight that met our eyes made us forget our woes. Small red topped white houses, the refreshing air, and the scenic beauty of the landscape refreshed our exhausted minds. The balcony to the room we booked into at hotel provided an excellent view of the hills.

On the way back from Dalhousie to Panchpulla, falls a place called Satdhara or the seven springs. It is said that the permanently flowing springs have medicinal values. Panchpulla where water flows under five bridges is where we stopped to refresh ourselves. Here, we saw a most picturesque sight. A small valley surrounded by Deodar trees, wild flowers and a variety of birds and animals. It is a heaven for tourists. We met friendly monkeys and ate wild strawberries as we proceeded. Our third destination was Khanjar, 20 Kms from Dalhousie, a saucer shaped plain havnig a lake in the middle with a floating island. It was love at first sight. The sight of the majestic deodar trees, the clear water of the lake and the pony rides are very exciting. The beauty of Dainkund, our next stop, provided us with an invigorating and thrilling view.

Finally, we bid good bye to Dalhousie and with minds and hearts fully saturated, we started off for Bathinda.

Energy Conservation-Energy Production

Today we are in an era of science and technology. In fact, the standards of living are now-a-day related to the energy consumed by an average person. During the last two decades there has been industrialisation on a large scale both in the developing and developed countries. Man has been exhausting the energy reserves at very swift rate without foreseeing its consequences. Due to this heavy consumption, an energy crisis in the world and energy market has occurred. As our life depends on energy, conventional efforts are therefore being made.

Renewable sources include plant, food and feed, wool, fuel, vegetable waste, falling water, geothermal power etc. These sources are produced continuously in nature and are naturally inexhaustible for at least, until the existence of human society.

Crude oil, coal and lignite, natural gas, uranium etc. are all in the category of non-renewable sources. These can't be quickly replaced if they are exhausted. Non-renewable sources, which are at present our major sources, can last only for a limited period of time. Hence, it is necessary that renewable sources should provide a significant proportion of our energy needs. We have to use conventional sources economically. New areas like geothermal, tidal, solar can be explored as substitutes.

A global effort is to be made to tap energy from the non-conventional sources. Atomic energy obtained from atom and uranium is much higher than that obtained from even ten tonnes of coal. Solar energy can be obtained in the form of heat, electricity (solar cells) or chemical energy represents an immense potential for us. These can be used for longer period without much deficit. Energy conserved is really energy produced.

Not only should government take proper action by right policies but also the citizens should mend their ways. They should grow trees, use new appliances to save energy.

Our motto should be— "Arise, Awake, and stop not till the energy is conserved".

RENUKA BANSAL
IX—C

New element introduced in the periodic table

Element :— Student.

Symbol :— St.

Atomic wt : 210

Valency :-Infinity.

Discovers :- Mr. Fashion discovered this new element in 1968.

Occurrence :- This element 'student' is occurring at a number of places such as cinema halls, bazaars, canteens, etc. It is found to be very 'rare' in library and the class rooms.

Preparation :—Boy X school (co-education)
—student.

Apparatus :— cream, powder, scent, jeans, hanky, tie, etc.

Physical Properties :

1. It is a property of beauty.
2. It cannot carry more books in its bag.
3. Its boiling point is insult.
4. It is highly romantic in nature.

Chemical Properties :—

1. It is a very reactive element. It reacts with police and govt. etc.
Police + student—Lathi charge, injured etc.
2. Govt + student—long strike.
3. It is a lover of cricket commentary.

Uses :—

1 It can be used in increasing revolution.

Pankaj Jindal
X—C

My Humble Plea

Almighty God with reverence I pray to Thee,

Make the world hatred and ugliness free.

Fill me with strength and vigour,

To help the needy and poor.

Open to me true knowledge gate,

To share It with masses illiterate,

O creator lend me your grace,

To bind the world in love's embrace

Bestow me with thy blessing I pray,

To make the people happy and gay.

Ritesh Singla
IX—C

Analysis of a back bencher in a class

Symbol—BB.

Atomic number—420.

Atomic weight—Variable.

Equation for its preparation :—

Back chair + student — attention → Back bencher.

Relative density—heavier than his class fellows.

Occurrence :—

1. On rear chairs in class rooms.
2. On front rows in cinema halls.
3. In restaurants.
4. In passing remarks on girls near schools.

Physical properties :—

1. Looks like filmy hero.
2. Wears clothes of the latest designs.
3. Always steals a nervous glance at his watch during a lesson.
4. Generally busy in disturbing his classmates.

Chemical Properties :—

1. Acts ridiculously resulting in fights and quarrels.
2. Teacher's words are all Greek and Latin to him.
3. Extremely sensitive to movies etc.
4. Reacts with CaCO_3 (chalk) to make cartoons on the black-board or to throw the pieces at front seats.

Uses :—

1. Good consumer of his parents money.
2. Helpful to canteen owners.
3. Serves as a headache to teachers.

PANKAJ JINDAL
X—C

CONVERSATION

1. Servant : " I am leaving this job."
Master : "Why?"
Servant : "Because you have no faith in me."
Master : "Who says it? I even leave my safe-keys with you."
Servant : "Yes, but none of them fits the safe-lock."

2. Teacher :- "How do you spell wrong?"
Student :- "R-o-n-g"
Teacher :- "That's what you asked for sir, Wasn't it?"

3. "Mum, will you wash my face?" said Princy.
Why can't you wash it yourself?" said Mother.
'Cause that will mean getting my hands wet and they don't need washing".

4. A truant officer caught a boy up a tree in the park during school time.
"When are you coming down?" he called.
"When you go away." was the Saucy answer.

5. "Giles, we're having very important guests for lunch today so clean yourself up and make yourself presentable, please". "Why-they're not going to eat me, are they?"

6. "What's your name, boy?"
"Henry".
"Say Sir."
"All right, Sir Henry-----".

Pritee Chattwal
IX—8

BLACK HOLES

In the 1960s the most important discoveries in astronomy were pulsars and quasars. (Pulsars are regularly pulsating radio sources, Quasars are radio and optical sources of enormous intensity which emit far more energy than an entire galaxy.

The detection of pulsars and quasars led to the search and discovery in the '70's of a new class of objects that may be the most bizarre physical phenomena in the universe. These phenomena are called Black Holes. (A Black Hole is a theoretical object whose gravitational pull is so strong that not even light can escape it)

Black holes are proposed by astrophysicists as the last stage in the life history of very large stars, Black holes were first suggested in 1795 by the French mathematician Pierre Laplace, on the basis of Newton's Theory of Gravity. In 1939 the American physicist J. Robert Oppenheimer showed that similar objects are also predicted by Einsteins general Theory of Relativity.

WHAT ARE BLACK HOLES

Extraordinary they are, black holes are merely products of a universal phenomena: physical aging. After thousands of years, stars begin to cool and contract. As their dimensions decrease, their gravitational forces increase. Eventually, all stars collapse under their own gravity. The more

massive the star, the larger its gravitational attraction, and the greater its collapse.

If a star is greatly compressed, its surface gravity would then be so great that nothing could prevent it from shrinking without limit, thus making it a black hole. Inside a black hole, there is a critical radius known as the Schwarzschild Radius; inside which space and time become highly distorted. The effect is to imprison anything which falls through this radius. Therefore, black holes can grow in size as they sweep up more material, but no amount of energy can enable a body inside to escape, therefore, we cannot see a Black Hole.

What Happens Inside a Black Hole

The fate of the compressed object strains our comprehension. Theory predicts that in a few thousandths of a second the sucked matter collides in the centre of the black hole at a single mathematical point. The density of the star would then rise to infinity.

Properties of Black Holes

Unlike every other physical object, black holes have neither size nor shape in the conventional sense, but they function within a diameter of about 15 kms. They have masses ranging from that of the sun to a hundred million times as much. They act like vortices; any stray matter or energy

that passes too close to a black hole within a critical distance will be irresistibly drawn into the black hole.

Other black hole properties are even stranger. Under normal conditions, an object maintains its size but is subject to physical aging. Inside the black hole it does not age but continuously becomes smaller.

Detecting A Black Hole

One way of detecting black holes is through the gravity waves they emit at the time they collapse. Any stellar mass of a symmetrical shape gives off gravitational radiation. But only gravitational collapse involving very large masses and very rapid increases in radiation, is expected to provide obviously detectable source.

However, a way round this problem has been proposed. When stray matter such as contained in Interstellar Gasclouds drifts past a black hole's horizon, it funnels down into the collapsed star. When this happens the interstellar cloud's matter disappears into an invisible point, which is the black hole. When matter is sucked in by black hole, it is heated by compression and radiates energy, usually X-rays. These X-rays provide a detectable source to determine the exact position of the black hole.

Interstellar Gas Clouds, however would not pass through a black hole's horizon very often. A better chance of

locating one occurs when the black hole belongs to a binary system (two stars that revolve around each other) and is drawing matter constantly. Matter from thermonuclear explosions on the near by stars surface will be pulled into orbit around the black hole, spiral downward and produce large emissions of radiation. Such emissions (X-rays) can be detected by X-ray astronomy.

A Designated Black Hole

In 1970, a United States artificial satellite the Uhuru, was launched off the coast of East Africa. Its purpose was to detect stellar sources of X-rays, free of the interference of the earth's atmosphere. Uhuru has found over 100 sources of x-ray. The three strongest are Cygnus X-1, Centaurus X-3 and Lupus X-1.

Cygnus X-1 pulses very rapidly. Unlike conventional pulsars, Cygnus X-1 emits no radio waves and has no detectable gas clouds.

This X-ray source is a rotating, gravitationally-collapsed object, but it is certainly not an ordinary neutron star. It is either a peculiar neutron star or an unknown class of object or a black hole emitting X-rays.

The argument for black holes was greatly strengthened late in 1971 when Uhuru data indicated that Cygnus X-1 lies close to a massive old supergiant. This

suggests that it is a member of a binary/ star system. Observing the supergiant optically, astronomers found that it circles an unseen object every 5.6 days. They also found what they considered to be a cycle of X-ray emissions:

In 1974 astronomers in England and the United States officially designated Cygnus X-1 as a Black Hole.

Hitesh Mullick
X—B

SR. OLIVETA

Like a glowing moon, among the twinkling stars;
Like a laughing rose, in the midst of smiling flowers;
Is our beloved Sr. Oliveta.
She is like a mother to children in the dark;
She is like a father to children in their goal to mark.
She is like a true friend who does not allow us to bend.
She is generous, she is kind
The needy, she helps a path to find
The good God is proud of her
And the despised evil is afraid of her
My thoughts about her are honest and sublime,
To me, she is an angel divine.
She is a woman of principles
And a good Principal of our hearts.

Vivek Mahajan
VIII-D

A DREAM COME TRUE

Music is the spice of life. Music enralls the human mind gripped by worldly tension. It gives a feeling of the ethereal and provides a free trip to paradise. This is what music has meant to me since childhood.

It was my mother who first inculcated in me a deep love for music. Whenever I heard her melodious voice, I wished to emulate her. Having been initiated into music at a young age, I didn't hesitate to sing at birthday parties or cultural programmes organized by the local N.F.L. Club. Soon I was singing before large audiences and had become a leading member of the school choir. Mr. Jaswinder, the music teacher fanned my love for music into a passion and opened up new horizons in the world of music.

Last year, during the summer vacation my parents took me on a holiday to Goa. The picturesque surroundings coupled with the inherent rhythm and songs of the Goans encouraged me to render my maiden solo number. It was a brightly-lit night when we set off on a ferry where local dances were exhibited. The mood caught us and soon we were all singing. My song was appreciated by all. Thus, began my career in music which attained acclamation when I represented the school at the National—level singing competition and came back with a trophy. Standing first from amongst many schools of India was a feather in the cap for St. Joseph's and a personal triumph for me. It was the fulfilment of a long cherished dream. I felt rewarded for all the hours of hard work that I had put in and offered a word of thanks to God for having given me this gift and for the teachers like-Mr. Jaswinder who had trained and guided me. But, most of all, from the bottom of my heart, I thanked my mother who had, and still is inspiring me to attain even greater heights of success.

Shweta Gupta X-C

Life with Science and Maths

SCIENCE

- "Precipitate" Your sorrows.
- "Filter off" Your worries.
- "Evaporate" Your glooms, and
- "Add" the crystals of joy.

MATHS

- Your pleasures added (+)
- Your troubles subtracted (-)
- Your joys multiplied (X)
- Your sorrows divided ($\div$)
- Physics Vs Mathematics

A professor of mathematics was walking along the road. A rather oversized lady who was a lecturer of physics was coming from the other side. The mathematics professor who was slightly absent-minded collided with the lady. At this, the lady flew into a rage and said, "Are you blind". You are a menace of the road", the Professor answered politely. "The point is that you ought to have come parallel to me. Don't you know that parallel lines never meet. But you are diagonally bisecting me. Sorry, but you are to blame."

This was a little too much for the lady physicist. "No", she boomed out, "it was you, you good for nothing mathematician who deliberately allowed your centre of gravity to go beyond your legs and strike against me."

"Tell me madam," said the mathematician in a picture of politeness, but bent upon needling her, "what pleasure would anyone derive by bumping into you. You look like an irregular polygon and you occupy so much volume that collision was rather inevitable".

The argument was getting out of hand for the lady physicist had now reached the boiling point "I'll knock you down and change your shape by applying external force from my sandal heel," she thundered. The mathematician who would not give up so easily said, "I shall suspend you on a cone, then stretch you between the limit of zero and infinite." "I will tie rope between the sun and the moon and hang you there. Further-more, I shall focus all the rays of the sun on you" she said raging with fury. "I'll divide you into equal parts and multiply by zero," dared the mathematician. "I will extract heat from you; make you cold," she answered trying to get hold of the situation.

A large crowd had gathered to watch the clash between physics and mathematics. Before the quarrel could assume a greater proportion, one of the on lookers who happened to be a technologist stepped forward and said "Neither of you is to blame. Don't you know the theory that unlike poles attract each other."

Ashish Arora-VIII A

Chemistry of anger

Symbol-An

Scientists have established this semi-solid as an essential component of all human beings. It is mental not physical. It can also be prepared in the laboratory by the following methods :—

1. Sleep + noise—Anger + sadness.
2. Personality + authority—Anger + helplessness.
3. Seriousness + joke—Anger + abuses
4. Busy + boredom—Anger + helplessness

Note : All reactants should be free from impurities like happiness, honesty, kindness etc.

Anger formed in the above cases is nascent and precipitable after half an hour.

Properties.

Physical Properties

1. It is colourless in nature.
2. It is bitter when tasted.
3. It has a pungent smell.
4. It is lighter than air.

Chemical Properties

1. It evaporates like ether when brought in contact with love.
2. It causes explosion when brought in contact with hunger.
3. It is neutralized when brought in contact with kindness.
4. Absent anger is more reactive and reactivity decreases down with the passage of time.

Advantages and disadvantages of anger.

1. It brings about discipline when spread promptly.
2. It makes personaility when used sparsely.
3. It upsets the balance of mind and causes strikes and fights.

Test :—Facial expression is the sure test face becomes brick-red in colour.!!

Pankaj Jindal
X—C

AN UNUSUAL EXPERIENCE

I had already sold off half of the ten lottery booklets. I had offered to sell on behalf of the school. I had sold these tickets to the people of my neighbourhood and I thought it wiser to sell the others to my Uncle who had just settled down on a farm on the outskirts of our city, a few days ago. I managed to sell all but five tickets to my uncle. So with the five-fated tickets, I sauntered around in search of a victim. Finally, I spotted a house which was completely hidden from view due to some huge trees and thanked my stars for this piece of good luck. So wearing a huge grin, I went towards it barely aware of what was going to befall me. The house was very simple to look at from the outside though there was something wrong and it was nagging me, but I could not put my finger on it. I allayed my suspicion by consoling myself that it was nothing to worry about. There were no tyre-prints or footprints and I deduced that people did not visit that place often. I reached the portico and knocked on the beautifully carved door. As there was no response, I opened it myself. I started examining what was the drawing room of the house. It had a very damp and haunted look. I brushed off my fears and stood there uncertain of what to do. The room was full of cobwebs and there was a lot of dust on the floor; there was only a pair of footprints, and those belonged to me. I felt uneasy. There was a staircase which had been completely eaten up by termites and I knew quite well that a rat could make the whole structure come down. Even the tapestry hanging on the wall had become dull. Suddenly, I was startled to see an apparition in a flowing white robe. I stood petrified and gulped hard. I tried to scream, but I just couldn't speak. My heart skipped a beat and my eyes refused to blink. Even my tears had disappeared due to fear. My legs became wobbly. As the figure started moving towards me, I became more and more terrified and I started screaming. My legs did not obey my command to run. I stood rooted to the spot. Suddenly, someone started shaking me vigorously. I opened my eyes to look into the anxious face of my mother who had rushed to see why I was screaming. Then I realised that I had gone through a terrible nightmare. I was sweating profusely. I thanked my mother a lot for waking me up at the right-time. If she hadn't woken me and my nightmare had continued, then I couldn't imagine what would have happened to me !!!

S. Karthika—X B

VANISHING FOOD

In the morning when Sunil got up from his deep sleep, he over-heard his mother saying something about the fridge. Curiously, he asked his mother what it was all about. She told him that their fridge has been emptied by someone. He awoke his brother and told him the news.

The next day the same thing happened again. It was very surprising indeed; 15th December was Sunil's birthday. The previous day, his mother had cooked many good dishes and left them in the Fridge. In the morning, the fridge was empty again.

They had to order food from the restaurant. He got many lovely presents including an automatic camera.

At night, Sunil and his brother stayed awake to find the thief. But nobody came. The next day, an idea struck Sunil. He put the camera in the fridge at night. Anybody who opened the fridge door would cause the camera to click and take a photograph. The following morning again the fridge was empty !

By the afternoon, the reel (photograph) was developed. Sunil saw everybody laughing at him. It was Sunil himself who had been eating all the food! He used to walk in his sleep and eat the food !

In the after noon, he was taken to a doctor.

NEETU NAGPAL—IX

THE MYSTERY OF THE BERMUDA TRIANGLE

In a section of the Western Atlantic area, known as the Bermuda Triangle, about a 100 ships, boats and planes have vanished without trace since 1954. No one has been able to explain the phenomenon yet because no wreckage or bodies have been found,

Many of the planes concerned have vanished without normal radio contact with their base. Others have radioed most extra ordinary messages, stating that the sky was hazy (in a clear sky), their instruments were dead and the sea was not calm. (on a pleasant day).

Several strange and imaginative explanations have been given with regard to this, which include earthquakes, fireballs etc, which resulted in the planes crashing and ships and steamers losing their way. Some consider it to be a space time warp which has led to electromagnetic or gravitational pull. In any case, the explanation or solution connected with the area is itself a great mystery.

Disappearances continue in this area and despite many searches the mystery remains unsolved.

Sudeep Taneja X C

Help me please

A question always puzzles me,
When I grow up what will I be ?
A doctor ? No, I can't be in a clinic
sitting still,
Waiting for more and more people to
be ill.
An engineer ? No, the work is very
rough.
It requires a man, who is really tough.
A soldier ? No, I am not bold and daring

To me even the thought of war is scaring.
A pilot ? Never, I was always afraid of
heights,
Anyway, who wants to make long, bor-
ing flights.
A teacher ? No, I don't like to shout.
And patiently clear each pupil's doubt.
I don't know which to choose from
these,
Can you help me please ?

Pritee Chattwal-IX B

The gift of the gab

My dear ladies and gents
Wearing sarees and pants

Using creams and scents,
Coming from cities and cantts

Living in houses and tents
Paying taxes and rents

Looking through windows and vents
Avoiding flies and ants

Spending dollars and cents
I—Welcome—you all—

Bhupinder
IX A

MY FRIEND

Oh ! my friend, my friend
The day is not good
I am waiting for the end

I feel I am alone
Whom shall I visit ?
It is not in my hands

Oh ! my friend, Oh! my friend
Come with me
Here is the end.

Varun Singla

CHILD PROTEGE A Tribute to a mother

Oh ! my mother, Oh ! my mother
Yo are so great my mother
But nobody can see your greatness
Your greatness lies in you.

Every body wants to have a mother
And for those who have no mother
The earth is a mother
Oh ! my mother, Oh ! my mother

Oh ! my mother you can understand our
problems,
But we cannot understand yours
You tolerate all our troubles
You share all our burden
Oh ! my mother, Oh ! my mother.

Mathematics is a term of Eleven

- M — stands for memory
- A — stands for accuracy of the captain of the team.
- T — stands for talent.
- H — stands for hard-work.
- E — stands for enthusiasm.
- M — stands for method.
- A — stands for attention.
- T — stands for tact.
- I — stands for intelligence.
- C — stands for cleverness.
- S — stands for smile on the lips of the mathematician.

RAVNEET SETHI
IX—A

MATHS

Maths make a young lass 'n' lad,
From head to toe frighteningly mad !
Ten O' twenty O' thirty,
It makes the note book dirty !
Whenever one thinks of it,
He forgets all and throws a fit !

But we need it all the time,
To plus or minus each dime !
At every single moment of our life,
It mutiplies or divides our strife !!
Thus, as it is necessary,
For us, it is compulsory !

*

RAVNEET SETHI—IX A

A Shakespearean Romance

Who were the bride and the bridegroom ?

Romeo and Juliet

When did he propose ?

On the Twelfth Night

What did she reply ?

As You Like It.

From whom was the ring obtained ?

The Merchant of Venice

Who were the chief guests ?

Mac Beth, Hamlet

Who were the bridegroom's friends ?

Two Gentlemen of Verona.

Who prepared the wedding breakfast ?

The Merry Wives of Windsor.

What was the honeymoon like ?

The Tempest

What was the bridegroom's chief occupation ?

Taming of the Shrew

What did she give him ?

Measure for Measure

What did their friend's think ?

Love's Labour Last.

You Remember

I am a little flower

As pretty as you please

I bow at you always

But don't touch me please

I am a sun flower

or a rose as you wish

But you remember that

I can be like a fish

I am a queen of flowers

or a bush as you see

But you remember that

I can be wide like the sea

I lie by a window side

Or in a pretty garden round

But you remember that

I can be in a pond

In the flower garden

I stand in a queue !

And now I am wishing

good bye to all of you Adieu ! Adieu !

Shweta Gupta

IX A

Ritesh Arora

DON'T GIVE UP

If the road is rough
And the climb is steep,

If you find it hard,
The pace to keep,

Don't Give Up ;
When you ought to win,

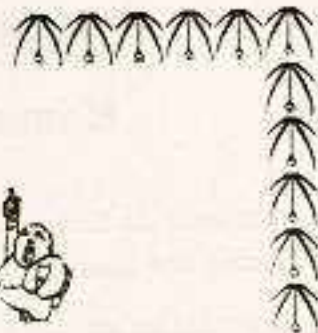
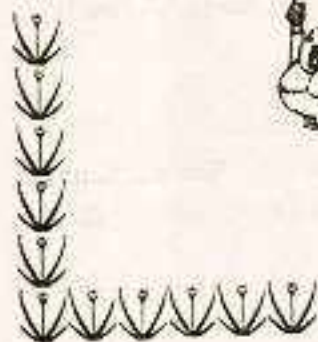
If the feeling comes
That you must give in,

Don't Give Up ;
If all the world,

Seems hard, unjust,
Keep close to God,

And in Him trust,
Don't Give Up'.

Upinder Kumar-X C

MATHS

What is maths ?

It is our life,

With added sorrows,

Subtracted joys,

Multiplied work and

divided toys.

Maths is confusing.

Maths is dull,

Maths is rotten,

When your score is only 1

Maths is problems weighing tonnes.

Maths is something for which

You are really never fit,

Basically maths is something

To which you can never say no Believe it.

GEETINDER GUJRAL—IX A

FASCINATING FACTS

1. The small fish NOMEUS spends its life among the dangerous tentacles of the portuguese man-of-war, and apparently shares the food caught by its lethal host. Nomeus remains safe as long as it is uninjured. But a wound triggers off the predatory instincts of the host-which then eats the little lodger.
2. Mr. Eat-All (Gut feelings)- Iron, steel, Aluminium, glass and Vinyl are among the staples in the unique diet of Michel Lolito known as Monsieur Mangetout, he has consumed many common house-hold goods-including Television sets-as well as an airplane (a Cessna 150 light aircraft)
3. Mark my words. The U.S. writer Mark Twain born in 1835; the year of Halley's Comet; remarked that as he has come into the world with the comet, he would pass from the world with it. Halley's comet returned in May 1910, and Twain died in April that year, aged 74.
4. Two teams from a British Regiment stationed at Jubalpole, India, took part in the longest known tug-of-war. The battle- between H and E companies of a batallion of Sherwood Foresters- took place in 1889 and lasted for 2 hours 41 minutes.
5. Sergeant— Major Gandhi—Mohandas Gandhi, advocate of non-violence and leader of India's struggle for independence from Britain, served with British forces, and was awarded a British decoration.
6. The world's most perenially popular author among film makers is William Shakespeare (300 film productions of his plays including 41 versions of Hamlet alone) and Sherlock Holmes has been portrayed on screen more than any other fictional character. (He has been played by 62 actors in 177 films)
7. The word QUEUEING has five consecutive vowels which is a record for an English word.
8. The most difficult tongue twister according to me is -
The sixth sick Sheikh's sixth sheep's sick
9. The longest sentence of two letter words (20) is :—
So, if it is in or if it is on, it is as it is, be it in or on.

10. HIEDLER, HUTTLER, HITLER

Adolf Hitler, Nazi Fuhrer of Germany from 1933 to 1945 was never known as Adolf Schicklgruber- despite the popular belief that he was.

Hitler's father, Alois, was the illegitimate son of a servant girl called Maria schicklgruber. Five years after the birth of Alois, she married one Johann Georg Hie-

dlar, but he took no steps to legitimise the boy, who used his mothers name until he was nearly 40. Then his step father's brother, Johann Hutler, persuaded the local priest to amend the parish register to show that Hiedler acknowledged his paternity of Alois, though Hutler himself may well have.

DIPREET MAVI

X-B

AN INTERVIEW

Candidate : Good Morning, Sir !

Officer : Good morning. What is your name ?

Candidate : My name is written on the application .

Officer : I want to know it from you.

Candidate : I have four names. When I was born, I was named Lila Ram. My school name is Angrez Singh - My name on the application is Guru Singh But my real name is Suraj Ram.

Officer : What is your brother's name ?

Candidate : He is also called by two names: Some call him Babu Ram. His friends call him Punjab Singh.

Officer : What is this nonsense ?

Candidate : (Taking sense as science) No, No, not Science. I studied economics in the college' sir.

Officer : How old are you ?

Candidate : According to college records, I am eighteen. According to my parents, I am twenty, but actually I am nineteen.

Officer : Where do you come from ?

Candidate : Phoos Mandi

Officer : Where is it situated ?

Candidate : Near Bhucho Mandi

Officer : Where are both situated ?

Candidate : Near each other

Officer : Were you born in the Punjab ?

NEETU NAGPAL

Impressions of Nehru

Nehru, the architect of India's stable political and economic condition was once described by India's imaginative genius Rabindranath Tagore as 'Rituraj' on the season of spring. For me and other children of India, he is 'Chacha' or Uncle, too great to be forgotten. He was the greatest legacy left behind by Mahatma Gandhi for India.

He was the planner and torchbearer of the Independence struggle from the moment he entered the political scene. A true compatriot of the Mahatma he bore the burden of any responsibility, however big, that Gandhiji put on his shoulders. A source of inspiration, a man of thorough principles, India still looks upon Nehru as one of her most dynamic leaders. So illustrious was his career that he won the hearts of millions within and outside the country. Industrialization according to him is the key to economic and social progress. His untiring efforts manouvered India's shattered economy towards self-reliance.

The stalwart of global peace, Nehru spun the web of peace, gradually bringing under it's fold a series of initiatives to improve relationships between the two superpowers, between us and our neighbour and between other hostile nations. Beyond our frontiers and across the seas, the world heaved a sigh of relief when Nehru rose to extreme popularity with the

five principles or 'Panchsheel' for, he was a person who loved and lived for peace on the global scale.

But peace was not just its plan for India. He wanted a militarily strong India which could combat external forces successfully. He never compromised on the internal security and stability of the country. He wanted Indians to stand up as strong and disciplined men, stout of heart and purpose, with the same set of moral and mental values as his own who would safeguard India's rich cultural heritage. He visualized integrity not as a standardization of external beliefs or practices but something internal that would emanate spontaneously and overflow from the heart of every Indian.

Nehru held nature close to his heart. The rose that bedecked his Achkan bears witness to how much he emphasized environmental protection and a pollution free atmosphere. Nehru- the children adored him, the youth admired him, the old appreciated him and we, of the 20th century revere him. He had once remarked that the Bhakra Dam is a religious monument for the sweat that shimmers on the brow of the poor and the working class. The deepest Meditation for him was labour, Labour that India's progress would be indebted

Though a dandy in his early life, he threw off the shackles of western styles to do an Indian dress and epitomise Indian cultural values. His innate and impeccable good manners won over the fastidious British rulers and forced them to appreciate customs instead. He was indeed a true leader. He did not blindly toe the line.

Today, in the plethora of politicians none worth the salt - my eyes seek shades of a Gandhi, a Nehru.

PREETI PETER
X—B

WISE CRACKS

SNIGLETS

1. Anananany- The inability to stop spelling the word 'banana' once you have started.
2. Aquacoustics- Sound waves in the bathroom that enable anyone to sing on Key.
3. Banectomy- The removal of bruises on a banana.
4. Barcuuming- Using the family dog to remove the crumbs that have dropped to the floor.
5. Burgacide- When a ham burger can't take any more torture and huris itself through the grill into the coals.
6. Noflet- The upward swirl of hair found on certain individuals such as Ronald Reagan.

1. Which question can never be answered by 'yes' ?
A: Are you asleep ?
2. Why do we look over the stone wall ?
A: Because we cannot see through it
3. What is the end of everything ?
A: The letter 'g'
4. Which bird is supposed to lift the heaviest weight ?
A: The crane
5. What makes a road broad ?
A: The letter 'B'.
6. Which fruit is mentioned most in history ?
A: Dates .

Prkriti Aggarwal
IX—B

Anupreet Mavi

X—C

DO YOU KNOW ?

Abraham Lincoln was elected as the President of America in the year 1860.

And John Kennedy became the President in 1960.

Both sacrificed their lives for the abolishment of slavery.

Their wives were with them when they were shot.

They both were killed on Friday.

The killer of Lincoln, John Wilkies Booth was born in 1839. And the killer of Kennedy, Lee-Harvey Oswald was born in 1939.

The name of Lincoln's secretary was Kennedy and that of Kennedy's was Lincoln.

On the day of the incident Lincoln's secretary did not want Lincoln to go to the theatre.

On the other hand Kennedy's secretary said that Kennedy should not go to Dallas on that day.

Booth killed Lincoln in a theatre and hid himself in a godown. Where as Oswald killed Kennedy from a godown and hid in a theatre.

Surnames of both the Presidents were of seven English alphabets.

L I N C O L N

K E N N E D Y

The names of both the killers were of 16 English alphabets.

JOHN WILKIES BOOTH

LEE HARVEY OSTWALD

The surname of Lincoln's Vice-President was JOHNSON. That of Kennedy's Vice-President's surname was also JOHNSON.

The names of both the Vice-President were of 13 English alphabets.

ANDREW JOHNSON

LYNDON JOHNSON

The main thing to keep in mind is that all the incidents which took place in Lincoln's time repeated themselves completely after 100 years during Kennedy's time.

From this time we came to know that history repeats itself.

—NAVDEEP GILL

IX-C

The Diamond Ring

--ARJUN SAHI

(Sonu had stolen his mother's ring. He had not meant to do so; yet after being unfairly thrashed by his mother, he had wanted to take revenge. The theft of the diamond ring was an act of vendetta.)

As the bus gathered speed and swerved dangerously round the corners, Sonu knew a moment of fear. What if he lost his grip? His fingers tightened convulsively on the window frame of the bus.

There was not even an inch of space inside and Sonu could see the harassed conductor winding his way through by pushing and shouting loudly over the deafening roar of the engine.

Sonu clung hard to the window, balancing precariously on a tiny foothold on the rear bumper of the bus. 'Why were buses so overloaded?' As this thought flashed through his mind, Sonu felt that someone trying to loosen his grip of the window frame. He started in fear as he felt the pressure increase and his fingers weakened. He jerked hard. As soon as he had got back his breath, the poisonous pressure started again.

With great dismay Sonu realised that someone was trying to free his hand.

'But why? What would he gain by making me fall off?' Sonu thought fearfully.

And then the truth struck home. His ring, his beautiful diamond ring, that man was quite determinedly trying to ease the ring off his finger! 'Oh Lord! Sonu shook with impotent rage. Agitatedly, he tried to look into the bus to spot his maniac tormentor, the robber! surely someone inside the bus would notice. There was a motley crowd Inside-Pavement dwellers, hawkers, milkmen, some villagers... Nearly all of them were dozing. Moreover, the bus was a non-stop run. There was no hope at all for poor Sonu. If he tried to shift, he would surely be dislodged and thrown down. He could even lose his life.

By now the clever devil inside had brought the ring upto the knuckle. Sonu turned his finger. As he did so, the ring twisted into his palm, tearing it. He could feel the warm blood oozing out. His hand already chilled by the cold winter wind soon became numb. Yet Sonu clung on hard for dear life, fighting off the giddiness and nausea.....

Inside the bus Bishamber Nath sat by the window where a hand was clutching at the window frame. 'Obstinate

fool, 'he thought. 'He's merely asking for more trouble'. And coolly, from under the protection of his all enveloping blanket, he took out a match-box. Deftly, he extracted a match stick and inserted it under the finger nail of the hand on the frame. Then, he started pushing at it. He could hear the agonised screams of the victim by putting his year to the open window. 'Aah ! serve him right for being persistent,' Bishamber thought gleefully. He was quite content to wait for the grip to loosen enough to tug off the diamond ring.

Slowly, he pushed till the match-stick was deeply emended in the tender, tortured flesh. Bishamber then selected another match-stick and put it under the nail of the index finger and expertly dug it in.

Very soon, only the thumb and the little finger and quickly slipped off the ring. Without a wasted moment or action, he slipped the ring into his breast pocket.

After this, he loosened the vice-like grip on the window and the nearly unconscious body of the man clinging on doggedly thudded down onto the road and Bishamber could see it rolling away.

'Parvati will love this ring, Bishamber thought and lovingly patted his pocket without sparing a thought for the poor man lying on the roadside. He cuddled up

and with these thoughts to keep him warm, he dozed off.....

For sometime now, Lala Ram had been slyly watching his co-passenger. At first Lala had been puzzled by his odd behaviour. On close scrutiny Lala Ram had concluded that the man's actions were furtive. When at last, the man beside him began to snore gently, curiosity got the better of Lala Ram and he slowly allowed his hand to explore his neighbour's person. As he slipped his hand under the blanket, he felt a bulge in the pocket and quickly reached for it. Palming it smoothly, he transferred it to his own secret pocket in the torn lining of his jacket. Suddenly, the man beside him stirred, Lala Ram felt a knot of fear tie up in his stomach—What if he were discovered ? Lala Ram trembled as he thought fearfully of the consequences of his thoughtless action. His conscience began to prick him and slowly played havoc with his mind so much so that he felt compelled to take out the stolen ring and drop it un noticed on the floor of the bus.

As he did so, the bus rolled to a stop. Lala Ram quickly disembarked, the wearied travellers stretched themselves, collected their belongings and hurriedly began to descend from the bus.....

The Conductor jumped out of the nearside door by the driver's seat and

smoked a bidi while the passengers dispersed. Soon the bus, emptied out and the conductor went in to fasten the windows. As he reached the rear end of the bus, he gave an excited exclamation which "Hey, look what I've found!"

"What? What is it?"

"A ring"

"Some passenger must have lost it", the driver stated. "let me see": "I'm not going to give it to you", said the greedy conductor. "Don't be foolish. Look carefully. It is a ring, yes, but the stone fallen out....."

Major Ram Singh was slowly motoring down to his village home. "Cursed luck", he shivered in the cold, in the cold, "I would have been home by now but for the tyre burst, Oh! I am frozen" As these thoughts coursed through his mind, the headlights of his car fell on a mound in the centre of the road. Ahead he could see the tail-lights of a vehicle

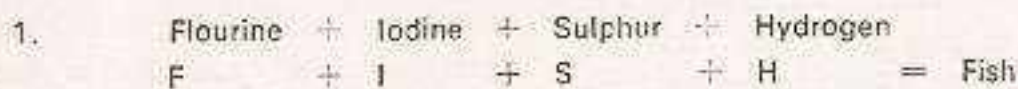
consumed in the darkness beyond. As he neared the heap, he slowed down and saw that it was a man. He quickly jumped out and discovered that there was nothing seriously wrong, no bones broken as such. The man was unconscious, so Major Ram Singh carried him to the car and laid him down on the back seat. He gave the man some water to drink and splashed a few drops on his face. The man stirred and moaned as if in pain. This puzzled the Major, for he had not seen any injury. He looked again, carefully, one hand was tightly clenched. As he tried to force the fingers apart, he was horrified to discover the mutilated finger nails clotted with blood. On prising open the closed fist, he was astonished at what he beheld, "Stone me cold!" he exclaimed, "I can't believe this! It's a diamond! Now, I wonder how this chappie came to have it. Must be stolen goods!"

How surprised would the Major have been to know the entire story. So many people had been involved in the theft of the diamond ring!

Kitchen (Chem) Mystery

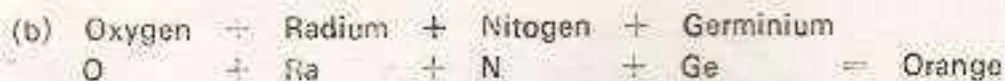
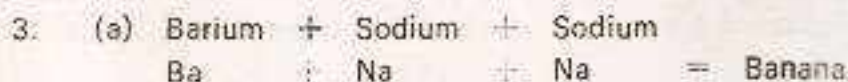
There exists a close relationship between chemistry and eatable things. Here below the name of the letter has been represented by a combination of chemical symbols. A few examples can be viewed as under :—

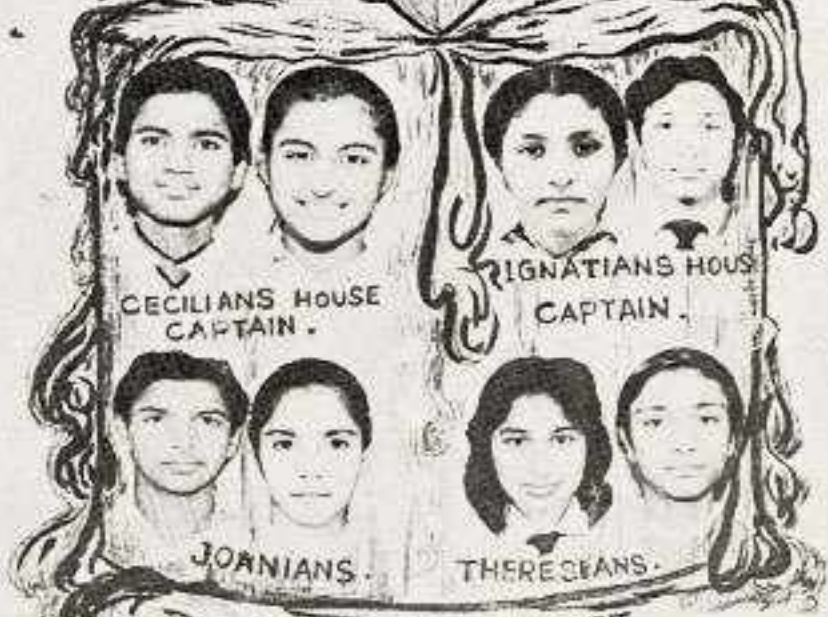
This product emits foul and irritating smell. But it becomes nice when cooked and seasoned with salt.

Hunger is no doubt the sauce of life, but the sauce adds to the taste of the dish and this is a simple reason of its being liked.

It will be an awkward and boring business to repeat the uses and importance of these fruits since everybody knows them and I can assure you are one of 'everybody'.

SCHOOL CABINET

Shri D.S. Guru, I.A.S. Deputy Commissioner, Bathinda
Inaugurating the Punjabi School Building.

A day before the election of School Cabinet.

Our cultural troop won the National Award (1st Prize) at Talkatora Stadium, NEW DELHI. Winners getting trophy from the Chief Guest Sh. Raman Nand Sagar.

School Swimming Team 1st Prize 1989-90

The basis of earthly kingdoms is power; the basis of God's kingdom is Love.
It is the religion of love that unites us all.

'Snow-White' — No trial or trouble was too great, for victory was hers

Group Song By Primery Section

East and West meet with zest,

Bihu ! Oh ! What elegance and brilliance !

Bhangra ! It is the beat of the drum, not the shot of the gun !

Principal & Students in Heart thrilling Gidda on Teacher's day celebration.

Clinic : 3649
Resi. : 3949

DR. GURSHARAN SINGH

M.B.B.S., M.D.(P.G.I.)M.N.A.M.S.(IND.) M.I.A.M.S.

Ex-Registrar P.G.I., Chandigarh.

Consulting Physician Heart & Chest Specialist

Dhobi Bazar, BATHINDA-151005

INDOOR & RESIDENCE

G.T. ROAD, GANESHA BASTI

With the
Best
Compliments
of

Roshan Lal Oil Mills (P) Ltd.

(RECOGNISED EXPORT HOUSE)
IMPORTERS & EXPORTERS

Manufacturer of :—

JUMBO BRAND

MUSTERD & REFINED OILS

Mansa Road, BATHINDA.

 { Offi. : 3081, 3042
4081, 2326
Resi. : 3688, 2651

DELHI OFFICE :—

18, Industrial Area, New Rohtak Road,

NEW DELHI.

Phones { Offi. : 561346, 566475
568941
Resi. : 590345, 544990

*****

Renovated

Air Condition Show Room in the city

A House of Saree & Silk

Up Stairs

Phone (Showroom : 3810
(Resi. : 3691,3828

Som Sons & Co.

Leading Cloth House

Sadar Bazar, BATHINDA.

TARBANS

In Most Attractive and New Colours

A well known name

Registered Trade Mark

Som Sons Fabrics, BOMBAY.

Garden, Queen, Ashish Rubia & Silky Rubia

100°/° Cotton Fabrics

Distributed for Punjab

A Som Parkash & Co.

of New Cloth Market, The Mall

BATHINDA.

Phone (Shop : 6478
(Resi. : 3828

*****

With best compliments from :

Bharat Glass House

DHOBI BAZAR, BATHINDA-151005 (PUNJAB)

PHONE (Offi. : 2163, 6881
Resi. : 4571, 4471)

Authorised Dealers in :

Hindustan Sanitaryware & Industries Ltd.

Somany Pilkington's Ceramic Tiles

Soma Plumbing Fixtures Ltd.

Kajaria Floor & Wall Tiles

The Indian Plywood Mfg. Co. Ltd.

Bico Ci Pipes & Fittings

A-1 CI Pipes & Fittings ISI Marked

Sintex Water Storage Tanks

Bharat CP Bathroom Fitting

All types of Sanitary Fittings

Sister Concern :

Bharat Industrial Corporation

F-86, Street No. 8, Near Main Road,

Jagat Puri, DELHI-110051

Mfrs. CP Bathroom Fittings (Bharat Brand)

Phone (Fac. : 2216242
Resi. : 7274681)

हिन्दी विभाग

विषय सूची

1.	मां	—ऐश्वर्य जैन	1
2.	प्याऊ वाला बाबा	—श्वेता व्यास	2
3.	एक उदास चंहरा	—मोहित अग्रवाल	3
4.	जीवन-सूत्र	—नीलेश बांसल	3
5.	हमारी मान्यता	—निधि नेवटिया	4
6.	पंसा	—गुरप्रीत सिंह	5
7.	सूरज	—यूनिका चोपड़ा	5
8.	धूम्र तो जाने	—यूनिका चोपड़ा	5
9.	हाथ रे गृहकार्य	—प्रकृति अग्रवाल	6
10.	हा-हा ! ही-ही !! हू-हू !!!	—दीपाली गर्ग	6
11.	मजबूरियाँ	—रितेश अरोड़ा	7
12.	आश्चर्य जनक सत्य	—पंकज विदल	8
13.	ईश्वर यदि तुम मेरे समझ होते	—अमिता गोयल	9-10
14.	जाड़े की घुप	—नीरज	10
15.	मेरा नाम	—सुशील कुमार	11
16.	ज्ञान की बाँटें	—विद्याल कोहली	11
17.	परीक्षा	—अनिल धवन	12-13
18.	राखी का मूल्य	—नंदिता अरोड़ा	13-14

19.	हाथ गी कैमिस्ट्री	—राकेश कुमार	14—15
20.	सिस्टर फेलिस्टा की पुण्यस्मृति में	—कमल तनेजा	16
21.	खग रही अहल-ए चमन हम तो सफर करते हैं	—कृष्ण चन्द्र मारडाज (शास्त्री जी)	17
22.	हमारी गोवा यात्रा	—सदीप तनेजा	18—19
23.	✓ जरा हँस तो लें	—श्रीपिंदर जोड़ल	19
24.	ईश्वर जो भी करता है, ठीक ही करता है	—अमिता कापीया	20
25.	ओर मैं हूँ पड़ा	—दिला गुप्ता	20—21
26.	✓ हंसना मना है	—अमनिन्दर सिंह	21
27.	आधुनिक श्रवण कुमार	—सुनील वर्मा	22
28.	जहाँ पहुँचे रवि, वहाँ पहुँचे कवि	—वरुण सिंगला	23—24
29.	नारी अबला नहीं सबला है	—श्रीपिंदर जोड़ल	25—26

“मां”

—ऐश्वर्यं जैन

जिसकी वाणी में पीयूष छलकता,
मन जिसका त्रिपथगा के जैसा,
वो है मेरी प्यारी मां, मेरी प्यारी मां ।
ममता से दिल मरा हुआ है,
शिखी से रहती हर-दम दूर,
प्यार न्योछावर करती रहती,
वो है मेरी प्यारी मां, मेरी प्यारी मां,
शक्र भी जिसके आगे झुक जाते,
तमीचर भी है जिससे डरते,
तमिस्व भी है जिससे घबराते,
वो है मेरी प्यारी मां, मेरी प्यारी मां,
मरीची सी दमकती, सूरत है जिसकी,
देवी के जैसी सूरत है जिसकी,
वो है मेरी प्यारी मां, मेरी प्यारी मां ।
प्यार जिसका है कुसुम सा महकता,
आंसू जिसके सीप में मोती जैसे
वो है मेरी प्यारी मा, मेरी प्यारी मां ।
फूलों जैसी प्यारी मां,
लोखन उसके पद्म के पत्तों जैसे,
स्पर्श जिसका है अति कोमल,
वो है मेरी प्यारी मां,
फूलों से भी प्यारी मां ।

प्याऊ वाला बाबा

— श्वेता व्यास

“बाबा ली मैं आ गई,” गीता ने दरवाजे से अंदर आते हुए कहा और फुदकती हुई अंदर आ गई और बूढ़े बाबा से आकर लिपट गई। गीता, स्कूल की बस से उतरती और अपने प्याऊ वाले बाबा के पास सीधा आ पहुँचती। आठ साल की यह लम्ही ली कली, जैसे थी तो एक बहुत बड़े वकील की लड़की, लेकिन वह हमेशा इस बूढ़े बाबा के पास आती रहती। बूढ़े बाबा की पत्नी तो शादी के तीन साल बाद ही मर गई थी और बेटा बड़ा होकर फौज में गया तो वापिस न आया। बस वहीं रह गया था। अकेली जान थी इसलिए लोगों ने बरस आकर उसके लिए प्याऊ खोल दिया था। वे आते जाते राहगीरों को पानी पिलाने और दिन भर खाट पर पड़े जिनदगी के दिन गिनते, किंतु गीता ने आकर उनके अंदर जीने की चाह पैदा की। यह रोज आती और घंटों बैठ कर उनसे बातें करती। उसकी बातें सुनते-2 समय कैसे कटता जाता ही न चलता बूढ़ा बाबा सारा दिन बैठा उसके साथ अपनी अकेली जिन्दगी का रोना रोता रहता और कहता- “श्रेष्ठी, मैं तो एक अकेली जान हूँ, पता नहीं कब चल बसूँ। मेरा तो कोई न आगे न पीछे, जो मेरे मरने पर दो आंसू बहा दे। रोटी के दो टुकड़े नसीब हो जाएँ तो शुक्र मानता हूँ। जिस छत के नीचे रहता हूँ, उसका भी पता नहीं, कब उड़ जाए।” गीता चुपचाप उसे देखती और मुनती रहती। हाँ, एक और बात, गीता के पिता को बसका बाबा के पास आना बिल्कुल न भाता। ठीक ही है, मला, कौन चाहेगा कि उसकी लड़की बूढ़े गरीब के पास जाए, किन्तु फिर भी गीता छुप कर आ जाती और कभी 2

कुछ खाने को भी लाती। दोनों घंटों तक बैठ कर बातें और बातें करते हुए हंसते रहते। इसी तरह कुछ ही दिनों में उनका रिश्ता बाप-बेटी के समान हो गया। बस आराम से समय कटने लगा, किन्तु एक दिन अकस्मात् गीता नहीं आई। बाबा ने सोचा कि पिता ने रोक लिया होगा, किन्तु फिर भी एक हफ्ता बीत गया और गीता का चेहरा न दिखाई पड़ा। फिर एक दिन बाबा ने सड़क पर पड़े अखबार पर गीता की फोटो छपी देखी। बड़ा खुश हुआ। सोचा शायद इनाम मिला होगा। अतः पढ़ तो था ही। फूलों की माला सरीदी और खड़े हो गये बस स्टॉप पर, किन्तु बस आई और चली गई। माला मुरझा गई। एक लड़की को पूछा कि गीता कहाँ है, तो वह हैरानी से देखने लगी। उसने जो जवाब दिया उसे सुनकर बाबा का दिल दहल गया गीता को इनाम तो मिला था, परन्तु मरणोपरान्त : एक डूबते हुए बच्चे को बचाते हुए वह लुप्त मर गई, किन्तु बच्चा बच गया। बाबा घिसट-2 कर घर तक पहुँचा। खटिया पर बैठते ही फूट कर रो पड़ा। जोर-2 से कहने लगा-“मैं 70 साल का होने को आया, आज तक रोटी और कपड़े का रोना रोता रहा और इस बच्ची ने बतला दिया कि अपने लिए जीना ही जीना नहीं, दूसरों के लिए भी जीना चाहिए। अपने लिये तो सभी जीते हैं, दूसरों के लिए जीना और मरना तो गीता ने सीखा।” बाबा बेचारा यही सोचता रहा और सुन्नह होते ही प्याऊ वाले बाबा भी गीता के पास चले गये। नगरपालिका वालों का टुक आया और उस लावारिस लाश को लेकर चला गया।

एक उदास चेहरा

—मोहित अग्रवाल

एक मूर्तिकार ने एक मूर्ति बनाई। वह मूर्ति एक उदास भावभी की थी। उसने मूर्ति को एक प्रदर्शनी में रख दिया। विभिन्न वर्गों के लोगों ने उसे निहारा और मूर्तिकार की कला की प्रशंसा की। सबसे अपने-अपने विचार प्रकट किए। कुछ इस प्रकार थे :-

राष्ट्र-जलर यह टी.वी. का मरीज है।

बच्चा-जलर इसकी मम्मी ने इसे उठा होगा।

चोर-लपता है सारी रात घूम-फिर कर भी इसके हाथ अच्छा माल नहीं लगा।

बलक-लगता है काफी चापलूसी के बावजूद इसकी तरकी नहीं हुई है।

राजनीतिज्ञ-लगता है चुनाव हार गया है।

दार्शनिक-बेचारा दुनिया के माया-जाल से छुटकारा पाना चाहता है।

विद्यार्थी-परीक्षा केन्द्र में नकल करता हुआ पकड़ा गया।

जीवन-सूत्र

—तीलेश वांसल

दसवीं-वी

विद्या आती है—

अच्छा है—

क्रोध न करना।

मान न करना।

कपट न करना।

लोभ न करना।

हिंसा न करना।

बैर न करना।

चोरी न करना।

खूब परिश्रम करने से।

आलस्य को छोड़ने से।

गुरुजनों के सहवासे से।

चिन्तन-मनन करने से।

ध्यान-मगन रहने से।

मित्र कंसा हो—

पवित्र विचार वाला।

पवित्र आचरण वाला।

उदार हृदय वाला।

गुप्त बात न कहने वाला।

सुख-दुःख में साथ देने वाला।

सदा सत्य बोलने वाला।

शीर्य तथा घैर्य रखने वाला।

मित्रता निभाने वाला।

कौन कैसा बने ?

महादानी-राजा कर्ण सा।

कर्णश्यामील-राजा राम सा।

सत्यवादी-राजा हरिश्चन्द्र सा।

घर्मराज-राजा युधिष्ठिर सा।

अमपदाती-राजा मेघनाथ सा।

लभासील-राजा मुकुमाल सा।

कर्मवीर-श्री कृष्ण सा।

आज्ञाकारी-श्रवण कुमार सा।

हमारी मानवता

निधि नेवटिया

मनुष्य का जन्म सृष्टि का सबसे बड़ा चमत्कार है। जन्म से ही मानवता का गुण मनुष्य में होता है तथा इस गुण का विकास समाज की परिस्थिति के अनुसार होता है, किन्तु कुछ मनुष्य ऐसे होते हैं जो मानवता के गुण का अपने व्यवहार की पहचान बना लेते हैं।

“एक राष्ट्र मानचित्र पर बनाए गए स्थान से बड़ा नहीं होता, देश तो तब बड़ा होता है जब उस देश का मनुष्य मानवता की राह पर चलकर अपने देश के बड़े होने का अहसास दिलाता है।” जिस मनुष्य में मानव-प्रेम की कोई भावना नहीं है, वह एक जानवर की भाँति है। यूँ तो जानवरों में भी प्रेम की भावना होती है, परन्तु प्रेम के साथ इंसानियत का होना अति-आवश्यक है। वह व्यक्ति समाज में ब्रह्म की तरह है जो उसके नियमों की अवहेलना करके अपने स्वार्थ के लिए कार्यरत है।

“क्या प्यार करेगा, वो भगवान्‌को,
क्या प्यार करेगा, वो ईमान को,
जन्म लेकर गोद में इंसान की,
प्यार न कर पाया जो इंसान को।

ईसा मसीह, सुकरात आदि चरित्रों ने संसार

में मानवता के अनुपम उदाहरण प्रस्तुत किए हैं। हमारी विडम्बना यह रही कि उन के साथ-साथ कुछ ऐसे व्यक्ति भी रहे, जिन्होंने सच्चाई के मार्ग पर चलने वालों को, अहिंसा का संदेश देने वालों को अपने रास्ते से हटा दिया। ऐसे व्यक्तियों ने सुकरात को जहर पिलाया, महात्मा गांधी पर गोलियाँ बरसाईं।

“पूरा न हुआ जो अरमान वही है,
बदला न जो कभी, ईमान वही है।
दुःख में दूसरों के काम आए जो,
आदमी की जात में इंसान वही है।

स्वार्थ, हिंसा आदि प्रवृत्तियाँ मनुष्यता के मार्ग में बाधक हैं। वास्तव में जो मनुष्य ऐसी प्रवृत्तियों को प्रोत्साहित करते हैं, उनकी स्थिति समाज में निन्दनीय है।

महात्मा बुद्ध, कौन्टो आदि जैसे चरित्र मनुष्य जाति को प्रतिष्ठित करने हैं। इन्होंने जो कार्य किए, उनका उद्देश्य मानव हित ही था। ऐसे व्यक्ति कभी मरते नहीं हैं, अपितु अमर हो जाते हैं, संसार में अपनी अमिट छाप छोड़ जाते हैं” और इतिहास के पृष्ठों में अपना विशिष्ट स्थान बना लेते हैं।

पैसा

गुरुप्रीत सिंह
कक्षा-सातवीं

वाम का समय था, मन्दिर में चण्डियों की आवाज से आकाश गूँज रहा था। मंदिर के ठीक सामने ही फलों की एक दुकान थी, तभी वहाँ एक फटेहाल भिलारी का आगमन हुआ और उसने अनवान के नाम पर एक केला मांगा। केले वाले ने ताला सा सड़ा हुआ केला उठा कर भिलारी को दे दिया। भिलारी कुछ देर तक खड़ा रहा फिर उसने अपने फटे हुए झोले से 50 पैसे निकाल कर

दुकानदार को दे दिये और एक केला मांगा। अब केले वाले ने केलों के ढेर से एक बढ़िया सा केला भिलारी को दे दिया। अच्छा केला पाकर वह भिलारी मन्दिर की दिशा में मुँह करके जोर-जोर से हंसने लगा और हँसने लगा है प्रभु आज पैसा तुम से भी बड़ा हो गया है। देख, तेरे नाम पर मुझे यह सड़ा केला मिला और पैसे के साथ यह अच्छा केला मिला।

सूरज

यूनिका चोपड़ा

बहुल-पहुल की चिट्ठी लाता,
सूरज का हरकारा सूरज।
गीत घूप के गाता, लेकर
किरणों का झकतारा सूरज।
दूर-दूर तक इस दुनिया में,
फैलाता उजियारा सूरज।
जलता रहता, जलता रहता,
कभी थका ना हारा सूरज।
धरती को जीवन देता है,
राज दुलारा प्यारा सूरज।

बूझो तो जानो

क्या आप बता सकते हैं ?

- 1 पिछले जन्मदिन पर मेरी उम्र साठ वर्ष की थी। अगले वर्ष पर मैं कितने वर्ष की हो जाऊँगी ?
- 2 मगरमच्छ और तितली में क्या समानता होती है ?

उत्तर—(1) बासठ वर्ष
(2) दोनों अंडे देते हैं।

हाय रे गृहकार्य !

— प्रकृति अप्रवाल
नवम् बी

जरा हिसाब लगाइये कि— एक दिन में 24 घण्टे होते हैं। आठ घण्टे सोने में निकल जाते हैं, एक घण्टा सुबह स्कूल के लिए तैयार होने में, एक घण्टा भ्रम में, छः घण्टे स्कूल में, एक घण्टा स्कूल के बाद हाउस के लिए या किसी अन्य स्कूल के नाटक की तैयारी के लिए तथा अनुनायक, पार घण्टे विभिन्न समय पर घंट-पूजा में व्यतीत हो जाते हैं। अब शेषते हैं केवल तीन घण्टे। अब आप ही बताइये, इन तीन घण्टों में दून्ने खोलें, गृहकार्य अर्थात् होमवर्क करें या घर का ही कुछ काम करें

दूरदर्शन पर भी तो बच्चों के लिए इतने अच्छे-अच्छे कार्यक्रम आते हैं, उन्हें कैसे छोड़ें ? इन सब विकल्पों में से गृहकार्य ही ऐसा है जिसे छोड़ा जा सकता है क्योंकि पढ़ाई तो स्कूल में होती है तथा परीक्षा के लिए मनोरंजन का भी बहुत महत्व है। शीघ्रपालकाय तथा और कोई छुट्टी आने से पहले ही उसका मजा किरकिरा ही जाता है, इसलिए हमारी अध्यापकों से यह प्रार्थना है कि वे हमें इस गृहकार्य से मुक्त करें।

हा-हा! ही-ही !! हू-हू !!!

दीपाती गर्ग
नवम् (बी)

प्राइमरी कक्षा की अध्यापिका ने बच्चों से कहा— 'मैं चाहती हूँ बच्चों, कि तुम सब बिल्कुल चुप रहो। कक्षा में इतनी शान्ति होनी चाहिए कि सूई गिरने की आवाज तक सुनाई दे।' बच्चे चुप हो गये। कुछ देर की चुप्पी के बाद एक बच्चा और से चिलाया— 'दीदी अब तो सूई गिराइये।'

डाक्टर—आपकी चोट गहरी है, टाँके लगाने पड़ेगे
लाइए, दो ती रूपये

कजूस—डाक्टर साहब, आप चोट पर कहाई न करके
बच्चे टाँके लगाइए, फिर बताइये, कितने
रुपये हूँ ?

पति (पत्नी से)—मेरे कपड़ों पर प्रेस कर दो, बरना

पत्नी—बरना क्या ?

पति—बरना, मैं सुद कर लूँगा।

मजबूरियाँ

रितेश अरोड़ा

यह मनुष्य नाम का प्राणी भी तो कितना मिरीह, कितना बेचारा और कितना मजबूर है। कभी-2 इन्सान बहुत कुछ करना चाहते हुए भी कुछ नहीं कर पाता, ठीक उसी प्रकार जैसे मजलती लहरे किनारे को छूना चाहते हुए भी ऐसा नहीं कर पाती और कभी कुछ न करना चाहते हुए भी कितना कुछ करने पर विवश हो जाती है यानि मजबूरियाँ ही मजबूरियाँ। कुछ ऐसी ही मजबूरियाँ ही उसकी भी :

बस के आने में अभी कुछ समय था। बैठे-2 जब मैया ने चाय का प्रस्ताव रखा तो हम चाय के लोखे की तरफ चल पड़े सिर्फ 12-13 वर्ष का लड़का था। मैया ने उसे दो कप चाय बनाने को कहा तो मन में संका हुई क्या यह छोटा सा लड़का चाय बना लेगा ?

“चाय कैसे बनाओगे ?”

“एकदम बढ़िया।”

गिलासों को एकदम गंदा देखकर जब मैंने चाय पीने से इंकार कर दिया तो गिलास धोते हुए बोला कि

“साहित्य अभी घोंकर चमका देता हूँ।”

“तो क्या यह काम भी स्वयं ही करते हो ?”

जी हाँ, यह काम स्वयं करने से पांच-सात रुपये बच जाते हैं तथा मेरी फीस का जुगाड़ हो जाता है।

“तो क्या पढ़ते भी हो ?”

“जी, आठवी कक्षा में पढ़ता हूँ। किसी तरह अब की शर फीस का इन्तजाम हो जाए तो बजीफा आने पर अगले दो वर्ष की फीस मुआफ हो जाएगी।”

तभी दूर से एक शराबी किस्म के ब्याक्ति को आते देखकर उस ने गल्ले में से पांच सात रुपये निकालकर छुपा दिये और काम में व्यस्त हो गया। शराबी ने आते ही कहा, “अबे कृष्ण के बच्चे, ला दस रुपये दे” और उसने गल्ले में से पैसे निकाल लिए।

“लेकिन बापू अभी तो सिर्फ चार-पांच रुपये ही बने हैं। मुझे कल फीस भी जकर देनी है, नहीं तो मेरा नाम कट आयेगा।”

“अच्छा तो तूने पैसे छुपाये हैं चला, जल्दी ला, कहां छुपाए हैं।”

“लेकिन बापू आपने अभी तो पी है”

“अरे, ज्यादा सवाल जबाब करता है” और कृष्णा के छुपाये पैसे को निकाल कर फल दिया।

और बेचारा कृष्णा रोता रह गया। मैया ने उसकी मदद करनी चाही तो इन्कार करते हुए बोला “जब अपना पित्त ही इस तरह परासों की तरह निर्मम व्यवहार करे तो दूसरों से कैसे अपनापन पाए यह तो रोज की बात है, साहब” और मैं सोच रहा था कि, कि वाकई, इन्सान कितना मजबूर है, किस तरह उसकी इच्छाएं परिस्थितियों के पहाड़ तले दबकर रह जाती है। तभी मैया ने मुझे खींचा कि बस आ गई है।

आश्चर्य जनक सत्य

संकलित
पंकज जिनदल
दशम् सी

- 1 विश्व का सबसे बड़ा झण्डा संयुक्त राष्ट्र अमेरिका का है जो कि 14 जून को हर साल लहराया जाता है। इसकी लम्बाई 235 फुट, चौड़ाई 104 फुट तथा वजन 1500 पौंड है।
- 2 विश्व की सबसे बड़ी लाइब्रेरी रूस की लेनिन लाइब्रेरी है जिसमें 2 करोड़ किताबें हैं।
- 3 विश्व का सबसे बड़ा संग्रहालय 'यू.एस.ए' का लाइब्रेरी आफ कांग्रेस ' है जिसमें 60 करोड़ से भी अधिक चीजें हैं।
- 4 विश्व का सबसे बड़ा चिड़ियाघर बर्लिन में है। लग-भग 2400 कि.मी. के 13100 से भी अधिक पक्षी, मछलियाँ व अन्य जानवर हैं।
- 5 विश्व की सबसे बड़ी किताब 'दि लिटिल रड एल्फ' है जिसकी ऊंचाई 7 फुट 2 इंच है।
- 6 विश्व की सबसे बड़ी जेल रूस की खारखोव जेल है जिस में 40000 कैदी एक साथ रखे जा सकते हैं।
- 7 विश्व का सबसे बड़ा और खुला सिनेमा घर बर्लिन में है जिस में 22000 दर्शक एक साथ बैठ सकते हैं।
- 8 विश्व का सबसे बड़ा हेली काप्टर रूस के पास है जिसे 'सोवियत माइ-10' कहते हैं। यह 6500 हॉर्स पावर के चार इंजनों से चलता है इसकी कुल लम्बाई 219 फुट 10 इंच तथा वजन 115.7 टन है।

ईश्वर यदि तुम मेरे समक्ष होते

अमिता गोयल
दसवीं अ'

सुना है : यहाँ भी तू, वहाँ भी तू
कण 2 में तू है समाया हुआ
मगर कहाँ है तू
मझे बता तो जरा

काश ! तूम मेरे समक्ष होते तो मैं तुम्हें दिखाती कि तुम्हारी कल्पना, प्रेम व महत्त से बनाई गई इस विशाल दुनिया का क्या हाल हो रहा है। तुम्हें दिखाती कि किस प्रकार यहाँ मानवता का लून हो रहा है, इन्मानियत बलि-वेदी पर चढ़ाई जा रही है। किस प्रकार यहाँ मासूमों को अनाथ बनाया जा रहा है, सुहागनों की माँग का सिन्दूर उजाड़ा जा रहा है, माई माई के लून का प्यास है।

यह ठीक है कि तेरी सत्ता है, तेरा अस्तित्व है। तेरी मौजूदगी में मेरा पूरा विश्वास है। राम भी तू है, कृष्ण भी तू है, अल्लाह भी तू है फास्ट भी तू है, बाह्यगुरु भी तू - पर तू जो भी है, जरा सामने तो आ, अगर तू खुद नहीं देख सकता तो मैं तुझे दिखाती हूँ ? तुम्हरी इस सृष्टि की हालत, जिसे देखकर तुम्हारा कलेजा ही फट जाएगा, तुम्हारे पैरों तले जमीन खिसक जाएगी।

मैंने सुना है कि तुम दीन दुकियों की मदद के लिए उनकी एक ही पुकार पर हाजिर हो जाते थे। यह भी सुना है कि जब द्रोपदी की लाज लूटी जा रही थी तो तम उसकी एक ही पुकार पर दौड़े 2 आए और उसकी लाज बचाई ? परन्तु आज जब हजारों लाखों द्रोपदियों की लाज लूटी जा रही है,

उन्हें बिन्दा जलाया जा रहा है तो तुम्हारे कानों में जूँ तक नहीं रेंगती : हे ईश्वर, यदि तूम मेरे समक्ष होते तो मैं तूम से पूछती कि क्या तूमने गरीबों की मदद के लिए अपने मापदण्ड बदल दिए हैं या फिर तूम बहरे हो गए हो जो तुम्हें अपने भवनों की पुकार ही सुनाई नहीं पड़ती।

आज की दुनिया बारूद के एक डेर पर बंठी है। इस संसार में इतना बारूद इकट्ठा हो गया है कि पूरी की पूरी मानवता को कई-2 बार समाप्त किया जा सकता है। अनेक प्रकार के नए 2 आविष्कार तथा विस्फोटक पदार्थ बनाकर मानव ने प्रकृति के हर कार्य में हस्तक्षेप करने का प्रयत्न किया है। यदि कहीं भी ईश्वर से सामना हो जाए तो मैं उससे निवेदन करूँ कि वह मनुष्य का मस्तिष्क मानवता के कल्याण के लिए लगाए।

इस कलयुग में निर्धन पिन रहा हैं, बनी मौज उड़ा रहा है, आज हर तरफ रिश्त खोरी व भ्रष्टाचार व्याप्त है। गरीब के पास न खाने के लिए दो बबल की रोटी है, न पहनने के लिए लम्बोटी और न ही रहने के लिए दो गज जमीन। हे प्रभु, यदि तूम मेरे समक्ष आ जाओ तो मैं तुम्हें दिखा दूँ निर्धन की शोचनीय जिन्दगी जो पुकार-पुकार कर कह रह रही है-

तुझे पता गरीबी का तब लगता
जब मैं रथ और तू मजदूर होता।

जलवायु और मौसम के बारे में तो कहना ही क्या है? कहीं बाढ़ आ रही तो कहीं सूखा पड़ रहा है। जब वर्षा की अल्पविक ज़रूरत पड़ती है तो बारिश बिल्कुल नहीं होती और जब मौसम खुरक होना चाहिए तो जोरों की बारिश आकर किसानों की सारी फसल को तबाह कर देती है। हे परमात्मा यदि तुम मेरे सामने आ जाओ तो मैं तुमसे पूछूँ कि तुम्हारे मौसम विभाग पर अब तुम्हारा धिक्का कुछ डीला पड़ गया है या फिर इन्सान ही तुम्हारे प्रति कृतघ्न हो गया है?

साम्प्रदायिकता आजकल दायाग्न की तरह फैल रही है। मानव मानव को मूल चुका है। हर तरफ ईर्ष्या-द्वेष व जाति भेद का बोल वाला है। मानव का खून पानी की तरह बहाया जा रहा है।

हिन्दु, मुसलिम, सिख, इसाई
आपस में हैं भाई-भाई

के अमर नारे को मुला दिया है। हे प्रभु यदि तुम मुझे दर्शन दो तो मैं तुमसे सारी मानव-जाति के लिए प्रेम का वरदान मांग लूँ ताकि यह संसार अमन के झूले में झूलने लगे।

मैं मानती हूँ कि ईश्वर अगम है, अगोचर, हैं सर्वत्र है। मानव ही जड़बुद्धि है जो उसे समझ न पाया। वह तो निर्मल है, पवित्र है, पावन है-मानव ने ही इसे विकारयुक्त व मंला बना दिया है। मैं जो नाजनाओं की धारा में बहकर न जाने क्या न क्या लिख बैठी हूँ, परन्तु आज के हालात को देखते हुए ही मैंने यह सब लिखा है। मुझे पूर्ण विश्वास है कि ईश्वर फिर धरती पर मानव के रूप में अवश्य अवतार लेगा क्योंकि जब २ भी धरती पर पाप का सडा नर जाता है, किसी न किसी पृथ्वीत्मा का जन्म होता है। अपने इसी विश्वास के सहारे मैं कह सकती हूँ कि एक दिन हमें ईश्वर के दर्शन अवश्य होंगे - हाँ, मानव के रूप में।

जाड़े की धूप

नीरज
कथा-सातवीं

मीठी-मीठी प्यारी धूप,
जाड़े की यह न्यारी धूप
आती ठंडक दूर भगाती,
करती सबसे यारी धूप
रोज सुबह होते, ले आती
बच्चों का किलकारी धूप,
पशु पक्षी सब निकल झूमते
हे सचमुच सुखकारी धूप

मेरा नाम

सुशील कुमार

मेरे नाम का पहला अक्षर
सुंदर से शुरू होता है, कुरूप से नहीं ।
मेरे नाम का दूसरा अक्षर
शीत से शुरू होता है, उष्ण से नहीं ।
मेरे नाम का तीसरा अक्षर
लगन से शुरू होता है, आलस से नहीं ।
मेरे नाम का चौथा अक्षर
कुन्दन से शुरू होता है, लोहे से नहीं ।
मेरे नाम का पांचवा अक्षर
मानवता से शुरू होता है, दानवता से नहीं ।
मेरे नाम का छठा अक्षर
रस से शुरू होता है, नीरस से नहीं ।

कककककककककककक

ज्ञान की बातें

विशाल कोहली

प्रश्न- जीवन का सच्चा लक्ष्य क्या है ?
किसी चीज को पाना या किसी चीज को खोना ।
उत्तर- जीवन का सच्चा लक्ष्य मंजिल को प्राप्त करना है । इसके लिए मनुष्य को बहुत कुछ खोना भी है और पाना भी है ।
प्रश्न- आज के युग में सच बोला जाए या झूठ ?
उत्तर- इसके लिए कोई नापा-तुला जवाब नहीं हो सकता । आपको मीके की नजाकत समझते हुए दोनों में से किसी का चुनाव करना पड़ेगा ।
प्रश्न- अमीर गरीब से ज्यादा दुखी है-क्यों ?
उत्तर- गरीब के सामने केवल आज होता है, अमीर आने वाले कल की भी चिन्ता करता है और यही उसके दुख का मूल कारण है ।

परीक्षा

अनिल घवन
दशम् 'स'

परीक्षा आने से कुछ दिन पहले हमने किताबों की मिट्टी झाड़ी बनावटी बुखार चड़ाए और नकलों के आर्टें सीखे। भगवान के भक्त तो हम थे नहीं, हां इम्तिहान के डर से बगुले भक्त ज़रूर बन गए और सुन्दर स्वरों में यों गाने लगे- 'हे परीक्षा माता, हे मेरे इम्तिहान भगवान। अब तू ही हमारी जान है, प्राण है, धर्म है, ईमान है और तू ही महान है। हे पर्चा देवता, टेन्ट बादशाह। अब हम तेरी शरण में हैं, तेरे पंजों में फंसे हैं अतः हे परीक्षा मातेश्वरी हे अगदम्बे। तू युग-2 की अवतार है, अतः अपने भक्त की पुकार सुन ले और अभी मत आ और यदि आना ही है तो भक्त की ये शर्तें पूरी करा-

- 1 हमें इम्तिहान बुखार चड़ा दे ताकि हम परीक्षा में ही न बँठ सकें।
- 2 हमें पर्चों का पहले से ही पता चल जाए।
- 3 जो कुछ हम गलत लिखें वह सच हो जाए।
- 4 हमारे आने वाले शून्य अंकों के आगे एक लिखकर उसे शी बना देना।

वरना तुम्हारे स्वागत के लिए तेरे भक्त के पास शून्य से अधिक कुछ नहीं होगा। देखी परीक्षा की हमने बहुत आरती की, पूजा की, किनती की, नक्ति की, परन्तु उसकी आना था और वह आ गई।

हमें न तो प्रश्न याद थे और न ही उत्तर। पास होना तो मुश्किल था ही, फेल होने की उम्मीद भी हमने छोड़ दी। मजबूरी थी इसलिए हमने

परीक्षा के तीन घण्टे बिताने के लिए उत्तर लिखने शुरू किए। हिन्दी के पर्चे में मित्र को लिखे गए पत्र की ओर ध्यान दीजिए

My Dear विद्युत प्रताप सिंह जी,

आपने कई दिनों से पत्र नहीं लिखा यदि आपके पास हमारा पता नहीं था तो पत्र लिखकर मंगवा लेते। यहाँ सब कुशल मंगल है और आशा करता हूँ कि आपको मेरा पत्र पढ़कर प्रसन्नता होगी। यदि ख़शी न हो तो मेरा पत्र पढ़कर नाराज न होना। यहाँ सब कुशल है। अपना आधा मकान गिर गया है। चार दिवारी भी गिर गई है। छोटी बहन फेल हो गई और बड़ी बहन विमार है। दादी जी हस्पताल में दाखिल हैं। दादा जी भी जेल से नहीं छूटे परन्तु थोका सब कुशल है। गाय मर गई, भैंस चोरी हो गई, बकरी की तलाश जारी है। शीघ्र ही मिल जाएगी, लेकिन मैं स्वयं परीक्षा में फेल हो गया हूँ। शेष सब कुशल है। आशा है आप भी ऐसे ही होंगे।

आपका मित्र,

अनिल।

अब यदि विषय-इतिहास

प्रश्न 1) दावर कौन था ?

उत्तर - अपने मां-बाप का बेटा था व अपने बच्चों का बाप था।

प्रश्न 2) वह कहा पैदा हुआ था ?

उत्तर - जहाँ उसकी मां रहती थी।

प्रश्न 3) वह कब तक जीता रहा ?

उत्तर - जीने से मरने तक ।

प्रश्न 4) उसकी मौत कैसे हुई ?

उत्तर - साँस न आने से ।

प्रश्न 5) पानीपत की लड़ाई का हाल लिखो

उत्तर - यह एक ऐसा मैदान है जहाँ लोगों को पीने के लिए पानी और खाने को कुछ मिलता है ।

यह लड़ाई दो शत्रुओं के बीच हुई । यह तब हुई जब सेनाएँ लड़ने लगीं । परिणाम—एक सेना जीत गई और दूसरी हार गई ।

विषय भूगोल

प्रश्न 1) उदाहरण देकर समझाओ कि पृथ्वी गोल है
उत्तर—क्योंकि हमारी आँखें गोल हैं, आपका सिर भी गोल है, आपका पेट गोल है और दिमाग गोल है अतः पृथ्वी भी गोल है ।

प्रश्न 2) मनुष्य शेष ज्यों करता है ?

उत्तर — अपने आप को वन्दरों से भिन्न करने के लिए ।

प्रश्न 3) आदमी क्या है ?

उत्तर—आदमी एक ऐसा जानवर है जो चिड़िया घर में अपने पूंजों (बन्दर) पर मूँगफली के दाने फेंकता है ।

राखी का मूल्य

नदिता अरोड़ा

दसवीं बी

उसकी एक ही बहन थी शीला । न जाने वह कहां खो गई थी । राकेश ने उसे बहुत ढूँढा पर वह न मिली, लेकिन राकेश ने साहस न छोड़ा और वह उसे ढूँढता ही रहा ।

एक दिन जब वह अपने दफ्तर की ओर जा रहा था तो उसे लम्बी सी एक लड़की दिखाई दी जो भीख माँग रही थी । उसकी यह हालत देखकर उसका मन पसीज उठा । उसे गौर से देखने पर उसकी आँखों के सामने एक चेहरा उभर आया, वह चेहरा जो उसे लपनी जान से भी प्यारा था । वह लड़की भी राकेश को देखकर चौंक उठी । उसके मुखारविन्द पर खुशी की आभा नाचती दिखाई दी पर दूसरे ही क्षण मानों वह अतीत की गहराइयों में

डूब गई और उदासीनता से मुँह मोड़ कर भीख माँगने लगी ।

यह कम हर रोज़ चलता रहा । एक सप्ताह के बाद राखी का दिन था प्यार के अटूट बन्धन का दिन, जिसमें माई व बहिन के असीम प्रेम के भीती एक लड़ी में पिरोये होते हैं । राकेश जानबूझ कर उस लड़की के सामने खड़ा हो गया । वह जानता था कि उसकी बहन उससे बहुत प्यार करती थी । अगर वह लड़की सधमूव उसकी बहन होपी तो वह अपने माई की कलाई सुनी न देख पाएगी ।

राकेश अभी सोच ही रहा था कि अचानक वह लड़की उसके सामने जाकर खड़ी हो गई और

उसे राखी बाँधने लगी। राकेश के नेत्रों से प्रेमाश्रु छलकने लगे। उसकी भुजाएँ अपने बाहुपाश में जकड़ने के लिए फड़कने लगी पर अचानक वज्रापात हुआ। दो व्यक्तियों ने उसकी आँखों के समक्ष हुरी उसकी बहन को घसीट कर कार में डाल दिया और वह देखता ही रह गया।

राकेश ने शीला को डूँढने के लिए इस बार

दिन रात एक किया। उसकी मेहनत रंग लाई। अचानक एक दिन उसे एक घर की छोटी सी गिड़की से अपनी खोई हुई बहन का चेहरा दिखाई दिया। वह दौड़कर पुलिस को ले आया और अपनी बहन को छुड़वा लिया अच्छे डाक्टरों को दिखाकर उसका इलाज करवाया, जिससे वह ठीक हो गई, ऐसा करके उसने राखी के अमूल्य घागे का मुल्क चुकाया।

हाय री कैमिस्ट्री

राकेश कुमार

कहाँ हम और कहाँ हमारा कैमिस्ट्री पढ़ना! खर बात उध अकत की है जब हम सावती में आगम फरमा रहे थे। हमारे आराम को धाँक सा लगा जब पता हमें चला कि हमारे हाइस टैम्ट निकट आ रहे हैं। तो हमारे बड़े भाई साहिब कहने लगे, "अरे मियाँ, अब तक तो तुमने हवा में ही तलवारें चलाई हैं। क्रुद्ध करके दिखाओ तो जाने।" हमने जब मतलब पूछा तो बोले—

"अगर इस बार कैमिस्ट्री में 70% नम्बर लेकर दिखाओ तो देखें। हाँ! अगर 70% नम्बर ले गये तो तुम्हें 'निकाह' विन्वर (जो उस वक्त बहुत घूमघाम से चल रही थी) वाक्क में बिठा कर और INTERVAL में हैवी रिप्रेशमेंट के साथ दिखाई जाएगी। अगर 75% ले जाओ तो एक PARKER Rs. 75 का पेन दिया जायेगा।

अगर 80% आये तो HMT automatic घड़ी और अगर इससे भी अधिक ले जाओ तो भाई

तीनों चीजें एक साथ।"

कम तो हम भी किसी से नहीं थे, तैश में आ गए। "जाने दो तुम, आज तक हमकी समझते क्या हो।" देख लेना सातवीं में टाप न किया तो.....?

हमने पूरे जोर-शोर में मेहनत शुरू कर दी। रात को रात और दिन को दिन नहीं समझा। पेशों से दो दिन और दो रात पहले हमने कैमिस्ट्री का दामन नहीं छोड़ा। सच! अगर इतनी मगवान् की पूजा करती तो उने भी पा लेता, मगर यह कैमिस्ट्री...?

खर जब परीक्षा से निपट कर घर आये तो भाई जान बोले "क्यों मेरे मिट्टी के शेर, कैसी रही? और हमने कहा, "तुम पहले तीनों चीजों का इन्तजाम करो।" कह तो हमने दिया मगर यह अलग बात है कि हमें किस प्रदन में कितना और क्या लिया है हाँ, 1नाम जीतने की पूरी उम्मीद थी।

होते 2 क्लासों द्वारा लगने लगीं और फिर यह मनहूस दिन भी आ गया जब टीचर वगल में पेपर दवाय कक्षा में आई और कहने लगी कि पचें कुछ इस ढंग से लगाये हैं कि सब से ऊपर कम अंक वाले और सब से नीचे अधिक अंक वाले।

पेपर बंटने लगे 40-45 पेपर निकल गए, लेकिन हमारा पेपर ही न आया। हमने सोचा चलो पात तो हो गए। टीचर कहने लगी, ठाकुर 59, गुरबिन्द 65, गोलू 70, लेकिन हमारा पेपर नहीं आया। और हम सोचने लगे चलो निकाह पक्की। हमें लगा कि बाक्स में बँडे हैं और साथ में कोई... तभी टीचर की आवाज गुंजी, 'मोहन 74, पंकज 76' मुनते ही निकाह की तस्वीर जैसे गायब हो गई जैसे गधे के सिर से सिंग और उसका स्थान ले गया Parker 75 ने जो हमारे फटे हुए एक मात्र कमीज की इकलौता जेब की 'शीमा' बनने लगा था। टीचर बोली, 'इन्दरजीत कौर 70, पनवन्त 79, संतोष 80 लेकिन हमारा नाम अब भी गायब था। उसी वक्त हमारी सूनी कलाई पर जैसे वास्तव में ही HMT

Automatic चमकने लगी हो। दिल खुशी से बाहर आ जाना चाहता था मगर हम जैसे तैसे धामे रहे। अब टेबल पर सिर्फ एक ही पेपर रह गया। टीचर ने पहले मेरी ओर देखा फिर पेपर की ओर हम शाही ठाठ से मंडम की ओर बढ़ने लगे। सारी क्लास हमें इश्कत से देख रही थी। टीचर मेरी ओर दुरा सा मुंह बना कर बोली।

'अरे, इसका पेपर ना जाने बिल्कुल ऊपर से नीचे कैसे आ गया।' ज्यों ही हमने पेपर देखा तब उस पर सिवाय गोल बनकर (Zero) के सिवा कुछ नहीं था। सारी क्लास ठहाके लगा कर हँस रही थी। हमें वह लाल चक्कर शिवजी के तीसरे नेत्र से भी भयानक लग रहा था।

हम कमिस्ट्री में ऐसे सोये जा रहे थे जैसे कोई प्रेमी अपनी प्रेमिका की डोली विदा करके आता हो। आज भी जब वो चक्कर याद आ जाए तो चक्कर आने लगते हैं... हाय री कमिस्ट्री.....।

सिस्टर फैलिस्टा की पुण्यस्मृति में

असीम नम में अतंक्षय तारे, जो चमक ध्रुव तारे में है कहीं और नहीं
जो बासी, की तरह जलती रही, सिस्टर फैलिस्टा थी, कोई और नहीं ।

प्रभु यीशु मसीह की पुत्री थी, मानवता की राह दिखाती थी ।
प्रति पल तिलतिल जल कर, प्रेम का मार्ग दिखाती थी ।

सूरज की किरण बन करके, वह चहुँ और रोषनी फैलाती थी,
अपनी अमृत तुल्य वाणी से चांद भी शीतलता बरसाती थी ।

ममता की मूरत, वास्तव्य की देवी, वह परमेश्वर की प्यारी थी,
थी सब की बड़ी स्नेह पात्र, माँ बाँप की राज दुलारी थी ।

सोचा भी नहीं था सपने में, यूँ छोड़ हमें चली जाएगी ।
इस नश्वर जग में अभिनयकर, मर कर भी अमर हो जाएगी ”

—कमल तनेजा

खुश रहो अहल-ए चमन हम तो सफर करते हैं

कृष्ण चन्द्र भारद्वाज
शास्त्री जी

तेईस वर्ष पूर्व जब मैंने सेंट जोसेफ कॉन्वेंट स्कूल के प्रागण में पदार्पण किया था तब वह केवल जब प्रकृतिलत अंकुर ही था जिस की केवलकृच्छ्र पत्तियां ही निकली थी। मगर तेईस वर्ष के अन्तगल के उपरान्त आज वह एक बहुत बड़ा रसाल का वृक्ष बन गया है, जिसकी आकृति में निराला आकर्षण है, छाया सुगन्ध है, पत्तों में मन मोहक हृत्पियाला पन है, संजरियों में चित्तार्कर्षक सुगन्ध है। अब तो उस दर मधुर रसीले और जीवनदायी फल भी लगने लगे हैं। जैसे बेटा बेटो अपने माता-पिता के घर में अपना जीवन सुख से ही नहीं बल्कि अति सुख से काट देती है वैसे ही मैंने भी अपने जीवन की जवानी और प्रोढ़ावस्था के सुनहरी तेईस वर्ष इस स्कूल में सुख से ही नहीं अतीव सुख से काटे हैं। न कोई मानसिक तनाव और न कभी कठोर अनुशासन का कन्वन दुखी कर सका।

प्रिन्सीपल तथा सिस्टर से जो प्यार मिला है वह अविस्मरणीय है। स्टाफ से मुझे भरपूर स्नेह मिला है। सधने मेरा पूरा सम्मान किया है : अपनी आंशों पर विठाया है। हर काम में आगे कर के पूरा आदर किया है। जिसका मैं सदा अनारी रहूंगा। शायद इस कृष्ण को मैं इस जन्म में तो उतार नहीं पाऊंगा। उसके लिए मुझे कई जन्म लेने पड़ेंगे।

मैंने विद्यालय की सरस्वती का मन्दिर समझा है विद्या को इस मन्दिर की अधिष्ठात्री देवी सरस्वती माना है स्वयं को एक पुजारी समझा है। अपने पूजा के फलों से विद्या की देवी को प्रसन्न करने

का सच्चा प्रयत्न किया है। शायद उसी का आशीर्वाद है कि मुझे भारत सरकार के शिक्षा व संस्कृति विभाग ने राष्ट्रीय पुरस्कार से सम्मानित किया है।

विद्यार्थी इस सरस्वती मन्दिर के अद्वालू मन्त हैं जो मां मांगती का आशीर्वाद प्राप्त करके अपने शतव्य पर आगे बढ़ जाते हैं। सरस्वती के इन मन्तों से जो मुझे मान प्राप्त हुआ है उन्माह मिला है, मैं उसे आजीवन भूला नहीं सकता।

अपने सहयोगियों और विद्यार्थियों से चित्त आर्षना है कि वे मुझे अपने सुख और दुख में सदा विश्वास भाव साथी समझे : स्मृति का पाठ सधस कर अपने स्मृति-पटल से भूला नहीं देंगें। कभी कभी कुम्सत के समय मेरा घु घला चित्त आपके स्मृति-पटल पर बलात आ भी जाए तो उसे चिन्दा का विषय मत बनाए।

मैंने मानसिक सन्तुलन छोकर कभी किसी को कोई कटुवचन बोल दिया ही तो उन्हें बीते भुय की बीती बात समझ कर विस्मरण कर देना :

परम पिता परमात्मा से मेरी वही आर्षना है कि यह वृक्ष अक्षय बट की तरह सदा फलता फूलता रहे।

एँ स्कूल की दरो दीवार तृक्ष पर हम हसगत की
बजर रलते हैं।

खुश रहो अहल-ए वतन हम तो सफर करते हैं।

कृष्ण चन्द्र भारद्वाज (शास्त्री जी)

स्फटिक के समान बहता स्वच्छ जल कितना शान्त था। हंसती खिलखिलाती मोतियों की लड़ी सी टूटती बिखरती चट्टानों से टकराती नदी आगे बढ़ रही थी। ऊपर देखने पर आकाश को चूमने वाली चट्टानों की आंकी प्रस्तुत होती। नीचे देखते तो पाताल तक पहुंचती हुई घाटी दिखाई देती। मन वहीं रहने को करता था पूरे 18 घंटे बाद हम इतवार को गोवा पहुंचे।

वहाँ हम 'बैंकों रेस्ट हाउस' में ठहरे खाना खाने के बाद हम तीन समुद्र तटों पर गए। वहाँ नहाकर तो मन बल्लियों उछलने लगा। गोवा में हम दो दिन ठहरे और वहाँ भी बहुत भूमें। हजारी प्रसन्नता की तब सीमा ही न रही जब हमने लांच में बैठकर गोवा की सभ्यता व संस्कृति नृत्य व गाने के रूप में देखी। आंखों के सामने गोवा की संस्कृति का

प्रदर्शन, आम-वास समुद्र, ऊपर से चाँद मानो सोने पर सुहागा थी। चाँद सिर पर खड़ा बाला को देख रहा था हम मन्वमुग्ध रहे।

मेरी लेखनी शायद मेरा पूरा साथ पाई है, क्योंकि जो आनन्द व उल्लास हमें उससे मिला, उसका वर्णन तो मैंने दशमांश ही किया। वह तो कहीं आंखों में समा गया। जो गहराइयों में उतर गया है, जिसे मैं चाहूँ, आँखें बंद कर या पिन में झाँक सकता हूँ।

सुधी
व

जरा हंस तो लें

ओपिंदर जोहल

नवम् ब्री

एक आदमी एक भिखारी से -माई, इस वकत मेरे पास रेजगी नहीं है वापिस आते वकत जरूर दे दूंगा। (भिखारी गुस्से से) इस तरह उबार कर के बहुत लोग मुझे पहले भी घोखा दे चुके हैं।

एक प्रोफेसर को उसके दोस्त ने पूछा क्यों मई चांदी में अभी कितनी देर है ?

प्रोफेसर ने कहा जल्दी ही करने वाला हूँ। अख-बार में इशतहार दिया है और कई बहनों के खत भी आ रहे हैं।

एक स्टाफ इंचार्ज नया उम्मीदवार का इन्फार्मेशन ले रहा था।

'आपने पिछली जगह कितने साल काम किया है ?'
'55 साल।'

तुम्हारी आयु कितनी है ?

'45 साल।'

'यह कैसे हो सकता है तुम 45 साल के होकर 55 साल का काम किया है।'

'साहिब। ओवर टाइम।'

“ईश्वर जो भी करता है,
ठीक ही करता है।”

अमिता कापोया

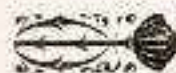
बात सब की है जब सड़कों का जाल बिछा हुआ नहीं था। बस कार और गाड़ी कुछ भी नहीं चलती थी। आने जाने के लिए बैलगाड़ी, घोड़ा, खच्चर आदि का प्रयोग किया जाता था।

रामदास बंशीपुर में रहता अच्छा सासा भ्यापारी था। हाट बाजार में बहुत वस्तुएँ बेचता और फिर अच्छी रकम लेकर घर जाता था। बंशीपुर से थोड़ी दूर कर्मपुर था जो व्यापार का केन्द्र था। रामदास को एक जंगल में से होकर कर्मपुर जाना पड़ता था।

एक बार कर्मपुर में रामदास को कुछ देर हो गई। सामान इकट्ठा कर उसने वहीं रुक दिया और घोड़े पर सवार होकर वह घर की ओर चल पड़ा। वह रात होने से पहले ही जंगल पार कर लेना चाहता था परन्तु अभी चलने में उस धीरे-धीरे चलना पड़ रहा था। कुछ समय पश्चात वर्षा होने लगी।

रामदास भगवान को कोसने लगा उसने सोचा कि ईश्वर भी किसी का भला नहीं सोचता, अपनी मनमानी करता है इन्हीं विचारों में भग्न वह सर्दों से कांपना आ रहा था कि अचानक उसने एक बन्दूक घारी डाकू को अपनी ओर भाते देखा डाकू ने उसे सारा धन देने के लिये कहा, परन्तु रामदास अपने पूरे जीवन की कमाई उसे कैसे दे देता? उसने भागने की कोशिश की। डाकू हंसा बचकर कहा जाएगा? वह गोली मारने लगा परन्तु थालेद वर्षा से गीला हो गया था, इसलिए वह उसका कुछ नहीं बिगाड़ सका।

जंगल पार करते ही रामदास ने सांस ली और भगवान का धन्यवाद करते हुए कहा कि “ईश्वर जो करता है, ठीक ही करता है।”

‘और मैं हंस पड़ा

हर रोज अथवा र में छपने दस बारह लाटरी के रिजल्ट को देख देवकर आतिर मुझे भी लाटरी खरीदने की इच्छा हुई और मैंने भी एक रूपया शहीद कर दिया यानि एक लाटरी टिकट खरीद ली लाटरी खरीदकर मुझे 15 मिनट भी नहीं हुए थे कि मुझे सपने आने शुरू हो गए। सपने में कि लाटरी का पहला इनाम जो 10 लाख रूपए का था, मुझे निकल आया है और मेरे पास फिक्ट कार है। घानदार कोठी

है और बाय-कट वाली वाली खूबसूरत महशुबा मेरे साथ है मेरे पार दोस्त मेरे आगे पीछे घूम रहे हैं मैं उनके बीच शान से चलता कॉलिज के अन्दर जा रहा हूँ मेरे सपने उस वक़्त टूट गया जब मेरी दादी जी ने मुझ से कहा ‘जा बेटे 50 पैसे की बर्फ ले आ। बस अटके से लाना, थोड़ी ज्यादा मिल जाएगी। और मैं दूटे हुए साइकल पर बर्फ लेने चला गया और सोचा कि लाटरी निकलते ही सबसे पहले

फिर लाऊंगा। आखिर वह दिन भी भा गया जिस दिन लाटरी का परिणाम निकलना था मैंने अखबार से नम्बर देखा तो मेरी खुशी का ठिकाना न रहा क्योंकि पहला इनाम J-61054 को निकला था और मेरी लाटरी का भी यही नम्बर था। बस, फिर क्या था, वही कार बगला और हुसीना मेरी आंखों के आगे घूम गए और मैं खुशी से नाचने लगा मैंने जल्दी जल्दी टैकसी मंगवाई और टिकट विक्रेता से मिलने चला गया। मैं जाकर उसे बताया कि पहला इनाम मेरा निकला है तो उसने भी इनाम मिलने के लालच में फटाफटा मेरा टिकट देखा और रिजल्ट मिलाया तो वह ऊंची ऊंची हसने लगा और बोला, "जनाब जरा, रिजल्ट एक बार फिर मिलाइये।" जब मैंने अखबार देखा तो मुझे लगा जैसे मैं आसमान से नीचे गिर गया

हूँ असल में वह इनाम J-61054 को नहीं पर I-61504 को निकला था मुझे चमकर जाने लगे क्योंकि एक रूपए के साय-साय बीस रूपए टैकसी के मो शर्हीद हो गए थे मैं पैदल ही टांगे घसीटता वापस घर को चल पड़ा अभी मैं रास्ते में ही था कि एक फिएट कार जिसको बाव-कट वालों वाली हुसीना चला रही थी, कीचड़ के छोटे डालते हुए चली गई। मैं कभी उस कार को देखता जो एक शानदार कोठी में चली गई थी और कभी अपने कपड़ों को देखता जो कीचड़ से बुरी तरह सर चुके थे और जो लोग मुझ पर हंस रहे थे और फिर मैं भी.....और फिर मैं भी धीरे से हंस पड़ा।

शिक्षा गुप्ता

हंसना मना है

एक राईस बहुत कंजूस था। जब वह मरने लगा तो किसी ने कहा, "सैठ जी, अब तो आप मर रहे हैं, मगवान के लिए अब तो कुछ दे दो।"
यह सुनकर कंजूस ने आंख खोली और बोला, जान दे रहा हूँ, यह क्या कम है,

2 रमेश- सुरेश मेरी घड़ी लुप्त हो गई है ?

सुरेश- चलती थी या बन्द ?

रमेश- चलती थी यार।

सुरेश- फिर तो कहीं चली गई होगी।

उनकी लाटरी निकल आये तो वे उस रूपये का क्या करेंगे ?

पत्नी-(खुश होती हुई) फिर हम कार में भीख मांगा करेंगे। पैदल चलते चलते मारे थकावट से टांगों का कचूमर निकल जाता है।

4 एक बार संजय के पिता जी ने संजय से पूछा - "तुम आंखें बन्द करके क्यों लिख रहे हो, ? तब उसने बड़े मोलेपन से कहा, " मां कहती है कि बिना देखे कविता लिखो।",

3 एक मिशारी एकबार एक लाटरी का टिकट खरीदता है। वह अपनी पत्नी से पूछता है कि अगर

अमनन्दर सिंह
शातवीं

आधुनिक श्रवण कुमार

सुनील वर्मा

प्रत्येक युग की
अपनी ही कहानी है,
नई कुछ भी नहीं,
सब कुछ पुरानी है।
हमारे पड़ोस में ही,

एक आधुनिक श्रवण कुमार,
अपने मां बाप के साथ में,
खुब फर्ज निभाता है,
पीकर के शराब,

दोनों पर लड्डू घुमाता है।
जब मेरी नजर कभी
उनकी ओर उठी है,

तो उस श्रवण कुमार की वाद ताजा ही उठती है,
वह श्रवण कुमार मां-बाप के पैर दबाता था,
उतका बोझ अपने निर्बल कंधों पर उठाता था,

आज का श्रवण कुमार भी,
कुछ वैसा ही करता है,
वह पैर दबाता था
वह गला दबाता है।

हर युग का अलग-अलग रंग है
आखिर गला भी तो शरीर का ही अंग है।

एक दिन की बात है,

वह आधुनिक लडका
रास्ते में मिल गया,

मैंने कहा, "ओ, लुभाया"

तूने खुब श्रवण कुमार का फर्ज निभाया।

अब अपने मां बाप को चारों घाम करा ला
जीते जी सब कुछ दिला ला,

मृत मेरी बात बह ला गया ताब,

हंसते हुए बोला -

गुरु सुनील आने वाले दिनों में,

दोनों को जहर खिला दूंगा,

चार घाम की बात छोड़ो, जन्मद दिला दूंगा,

आखिर अकेली सन्तान हूँ

इत दोनों से सभ में

बहुत परेशान हूँ।

मरने का नाम ही नहीं लेते है,

दिन रात मेरे पीछे ही पड़े रहते हैं।

मेरी आंख में आए श्रिसू,

दिल कुछ पवराया,

अपने मत की मैंने

यू कहकर समझाया

हे प्रभु, तेरे हाथों ही

इस घर का उद्धार है

यह बालक भी आखिर,

आधुनिक श्रवण कुमार है।

“जहाँ न पहुंचे रवि, वहाँ पहुंचे कवि ?”

जरा पढ़कर तो देखें

ये बाल-कवि क्या कहना चाहते हैं :-

सावन का महीना

सावन के सुहाने मौसम में,
 बगिया में फूल खिल जाते हैं,
 तिलहियों को मीठा रस पिलाते हैं,
 शी कनी उन्हें अपनी गोद में लेकर
 झूला भी झूलाते हैं,
 जो कोई इनकी लुभावू खेता है,
 अपनी सुव्युष लो देता है ।
 मन्दिरों में चढ़ाए जाते हैं,
 घरों में सजाए जाते हैं,
 पर अन्त जब इनका आता है,
 फूल झड़कर गिर जाते हैं ।

—वरुण सिंगला

भाग्य

भाग्य, ओ भाग्य,
 लोग कहते हैं वहम है भाग्य
 परन्तु मैं प्रेरणा कैसे दूँ ?
 विश्वास तो मैं भी करता हूँ ।
 भाग्य, ओ भाग्य,
 कैसा खेल खेला है तुने भाग्य,
 नहीं कोई समझ सकता भाग्य
 अब विश्वास करना पड़ेगा भाग्य,
 भाग्य, ओ भाग्य ।
 लोग कहते हैं वहम है भाग्य ।

वरुण सिंगला, आशिष स्वामि
 (पांचवीं शी)

रफतार

मुसाफिर, अपनी रफतार को कम कर,
 और मंजिल तक पहुंचने की कोशिश कर,
 अरे, मंजिल के शिलर पर पहुंच गया है,
 अब अगर तू रफतार को बढ़ायेगा,
 मंजिल से टकरायेगा ।
 अब मंजिल के शिलर से नीचे गिर जाएगा,
 नहीं कुछ कर पायेगा ।
 ऐ मुसाफिर, अपनी रफतार को कमकर
 और मंजिल तक पहुंचने की कोशिश कर !

वरुण सिंगला

जीवन नैया

सह जीवन एक नाव है,
 जो गृहस्थ की लहरों पर चलती है,
 इस को चलाने वाले नारी और पुरुष है,
 जब गृहस्थ की लहरें उछलती हैं ।
 नौ जीवन नाव डोलती हैं ।
 तब आने वाले तूफान का सामना सिर्फ
 नारी ही करती है,
 धीरज, संयम रख कर वह, अन्ततः
 कशमकश के बाद
 जीवन नैया को किनारे पर पहुंचने में
 सफल हो जाती है ।

वरुण सिंगला

बकत

बकत की जो कदर नहीं करता,
जिन्दगी भर पछताता है,

बकत ही वह उजाला है,

जो हमें मंजिल तक ले जाता है।

ऐं मुसाफिर, इसकी तू कदर कर,

बकत एक ऐसी चीज है,

जिस पर तू इतबार कर,

ऐं मुसाफिर, इसकी तू कदर कर,

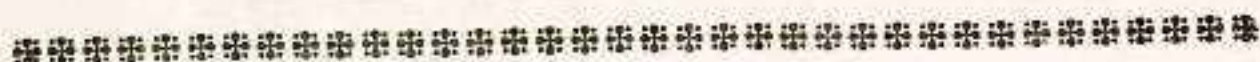
बकत का जो लाम नहीं उठाता है,

जिन्दगी भर दुःख पाता है,

ऐं मुसाफिर, इसकी तू बरवाद न कर,

यह फिर कभी न हाथ आता है।

—ब्रह्म सिंगला

इतिहास

जब बाजादी की जंग हुई,

हजारों घरों की तकाहो हुई,

मैदाने जंग में लाखों की मृत्यु हुई

क्या यह इतिहास नहीं ?

लहू बहा उस मैदाने जंग में

पानी की तरह,

लाशें गिरती रहीं, सुगंध पत्तों की तरह

क्या यह इतिहास नहीं ?

देखा था यह गांधी ने, नेहरु ने, सुभाष ने

और कई नेताओं ने,

मांसू मरी आँखों से

क्या यह इतिहास नहीं ?

—ब्रह्म सिंगला

नारी अबला नहीं सबला है

श्रीविदर जोहल

नवम् 'वी'

नारी तुम केवल शूद्रा हो,
विश्वास रजत नग पग तल में ।
श्रीयुव श्रोत्र सी बहा करो,
जीवन के सुन्दर समतल में ।

मैथिलीशरण गुप्त की कविता की ये पंक्तियाँ नारी की युगी-युगी से बनी छवि को प्रस्तुत करती हैं। जिस प्रकार तार के बिना शीणा और घुरी के बिना रथ का पहिया बेकार है, उसी तरह नारी के बिना मनुष्य का सामाजिक जीवन भी अधूरा है। हम सब्चाई को भारतीय ऋषियों ने बहुत पहले जान लिया था इसलिए वैदिक काल में मनु महाराज ने यह धारणा करके कि "जहाँ नारियों की पूजा होती है, वहाँ देवता निवास करते हैं" नारियों की महता प्रतिपादित की।

वैदिक काल में प्रत्येक धार्मिक अनुष्ठान में नारी की उपस्थिति आवश्यक थी, कन्याओं की गुणों के बराबर अधिकार प्राप्त थे। यद्यपि प्राचीन भारत में नारियों के लिए कोई भी क्षेत्र वञ्चित नहीं था, वे रणभूमि में भी अपना जोहर दिखाया करती थी, तथापि उनका मुख्य कार्य घर की देखभाल ही था। दुर्भाग्य से नारी की स्थिति में धीरे-धीरे परिवर्तन होने लगा।

मुस्लिम काल में नारी के सम्मान को विशेष चक्का लगा। उसे पर्दे में रखा जाने लगा। उससे शिक्षा और समानता के अधिकार छीन लिया गया। इस युग में नारी एक मूक प्राणी मात्र बन कर रह गई। इस के बाद नारी का युग पतन की ओर

बढ़ने लगा।

किसी लेखक ने कहा है कि किसी देश की उन्नति वहाँ की नारी स्वतन्त्रता पर ही निर्भर करती है। 'नारी मुक्ति' के लिए कई समाज सुधारक आए लेकिन फिर भी किसी न किसी तरह नारी की आवाज, भावना दबाई गई। औरत का हँसना, बोलना उसकी अंशर्मा सम्झा जाता था,

पर क्यों? क्या औरत इस दुनिया में निदा की ही पात्र है? नहीं! शायद यह बात इस युग ने समझ ली है। सभी तो नारी इस युग में काफ़ी आगे निकाल गई है और मर्द के कंधे से कंधा मिलाकर चल रही है।

भारतीय इतिहास की सारी उथल-पुथल के बावजूद नारी के कुछ गुण ऐसे हैं जो उसे पुरुष से ऊपर उठाते हैं। आज नारी नेता भी है, डाक्टर भी, इंजीनियर भी, वकील भी और संगीतज्ञ भी है।

मुस्लिम युग में पद्मिनी, दुर्गावती, अहिन्त्या-वाई आदि नारियों ने अपने बलिवान और योग्यता से नारी का गौरव बढ़ाया। सन् 1857 के स्वतन्त्रता संग्राम में भारत की 'जोन आर्क' शशि की रानी की कौन नहीं जानता? उसने नारी के अन्तर छिपी वीरता को उजागर किया।

नारी हर दृष्टि से आज स्वतन्त्र हैं परन्तु अभी उसने समाज, परिवार व देश के प्रति महत्वपूर्ण भूमिका निभानी है। वह स्वतन्त्र होते हुए भी प्यार

ममता की संज्ञात मृति है। जन्म के खिलाफ वह बर्बाद का रूप धारण कर लेती है और प्यार और छोर ममता में वह मोम के समान है। नारी का हर रूप अपने आप में एक मिसाल है। प्यार, ममता और मुहुम्बत की मिसाल। बहन का माई से प्यार, बंटी का माता-पिता से प्यार, पत्नी का पति से प्यार एक मिसाल ही तो है।

नारी को विशेष महत्व देने के लिए नारी पर बहुत से लेख, नाटक तथा फिल्में तैयार होती हैं।

आज विषय युद्धों से भयभीत है। सर्वत्र अशांति

फैल रही है। ऐसी स्थिति में नारी के गुणों के प्रचार की आवश्यकता है जो भारतीय नारी को परम्परा से प्राप्त है। यह सभी का सुख चाहती है। वह संघर्ष नहीं प्यार और ममता की देवी है। यह शक्ति भी है एक ऐसी शक्ति जो असुरों का नाश करती है। ऐसी शक्ति ओ नव निमणि करती है और मनुष्यों को देवत्व की ओर ले जाती है।

अतः नारी के सभी गुणों को ध्यान में रखते हुए उसे एक अच्छी मां, बहन, पत्नी का दर्जा दें ताकि हम कह सकें कि नारी अबला नहीं सबला है।

Tiny Tots Sing and Dance

The Truth behind the 'Basket of Flowers'

'The Ten Commandments' Listen to the voice of the Lord if you should stray.

Gymnastic — They build the structures which ensures physical strength and mental health.

Tiny tots teach us the easy way to keep fit.

Football teams of St. Joseph's

Basket ball teams of St. Joseph's.

With grateful hearts we bid farewell to K.C. Bhardwaj.

**Mrs. Kanta Aggarwal receiving National Award from President of India
Sh. R. Venkataraman on Teacher's day.**

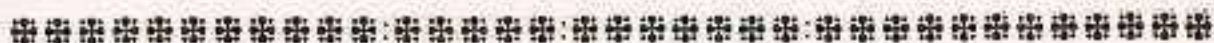
Message
of
Christmas

Peace,
Love
and Hope

Message of Christmas—Peace, Love and Hope.

WITH BEST COMPLIMENTS FROM :

The only house of variety wood

★ Teak Wood

★ Deoder

★ Cheel

★ Kail

★ Fir

& All other Important Timber Champs, Assam Kail

GOEL TIMBER STORE

518, Amrik Singh Road, BATHINDA. ☎ : 2973

Other Concern :

THE BHARAT TIMBER SUPPLY CO.

Amrik Singh Road, BATHINDA.

V.K. Enterprises

860, Sector-8 Panch Kula

WITH BEST COMPLIMENTS FROM :

For Expert Qualified & Experienced

TUITION in ENGLISH

Remember

Phone : 5575

ENGLISH COACHING CENTRE

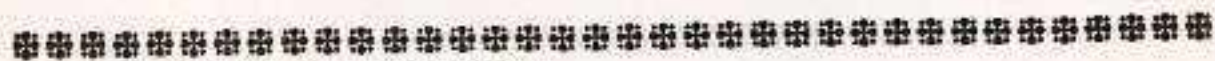
4005, Court Road, BATHINDA.

(Between Bharat Book Store & Kundan General Store)

- ☎ PSEB, CBSE (Convent, Public & Central Schools) and NATIONAL OPEN SCHOOL Syllabi.
- ☎ Plus I & II and Degree Classes.
- ☎ Banking & other Competitions General English (Speaking, Reading and Writing.)

Ask for reference of already satisfied students.

WITH BEST COMPLIMENTS FROM :-

ONIDA

Neighbour's Every Owner's Pride
Colour TV, VCR, Stereo, Two-in-One
Blank Video Cassettes. Air Conditioner.

M/s. Sareen Brothers 1911
Railway Road, BATHINDA.
☎ : 3805

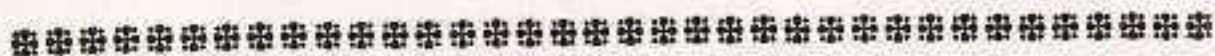
EUREKA FORBES VACUUM CLEANER

---

*Coming Shortly our New Range
of Home Appliances*

- ★ MICROWAVE OVEN COOKER (TOSHIBA)
- ★ ELECTRIC RICE COOKER (NATIONAL)

Ring : 6831

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	— ਬਿਕਰਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ	1
2.	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ	—	2—3
3.	ਰੁਬਾਈ	—ਵਿਕਰਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ	3
4.	ਵਿਸਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਜੋਗ ਕਹਾਣੀ	—ਰਵਨੀਤ ਰਾਓ	4
5.	ਮਨੱਖ ਦੇ ਚਾਰ ਰੁਪ	—ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ	4
6.	ਉਹ ਭਾਰਤ ਮੇਰਾ ਸੁਫਨਾ	—	5
7.	ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ	—ਬਿਕਰਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ	6—7
8.	ਜੁਰਮਾਨਾ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਅਰਜੀ	—ਜਤਿੰਦਰ ਵਰਮਾ	7
9.	ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ	—	8
10.	ਗੈਂਸ ਪੇਪਰ	—ਗੁਪਾਲ ਰਾਣਾ	9
11.	ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ	—ਪ੍ਰਸ਼ਪਿੰਦਰ ਰੇਧਾਵਾ	10
12.	ਪ੍ਰਾਹੁਣਾਚਾਰੀ	—ਜਸਦੀਪ ਕੌਰ	11
13.	ਵੱਧ ਵੱਸੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ	—ਅਮਿਤਾ	12—13
14.	ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਸਮਾਂ	—ਸਾਈ ਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ	13
15.	ਲਾਲਚ ਦਾ ਫਲ	—ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ	14
16.	ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ	—ਅਜੇ ਗੁਪਤਾ	15
17.	ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ	—ਅਜੇ ਗੁਪਤਾ	16
18.	ਹਿਸਟਰੀ	—ਗਗਨਦੀਪਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	17

19.	ਅਹਿਸਾਸ	—ਸਵਰੂਪ ਕੌਰ	18
20.	ਹੱਸਣਾ ਮਨੁੱਖ ਹੈ	—ਨਵਜੀਤ ਕੌਰ	19
21.	ਛੱਤਾਂ ਬੋਲਣ ਲੱਕੀਆਂ	—ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਾਂਗਾ	19
22.	ਬੱਦਲ ਜੀ	—ਨਨਿਤਾ ਕਪਿਲਾ	20
23.	ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਬ	—ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੌਗੀ	21
24.	ਕਵਿਤਾ	—ਸਗਤ	22
25.	ਅਨਮੋਲ ਵਚਨ	—ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ	22
26.	ਫੁੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਸ਼ਾ	—ਠਾਣਾ ਮਸੀਹ	23
27.	ਸੱਚਾ ਦਿਨਸਾਨ	—ਬਿਮਲ ਕੁਮਾਰ	24

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਪੰਨਾ ਲਿਖਣਾ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਇਹ ਸੁਭਾਗ ਮੇਰਾ ਪਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਕ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬਾਲ ਸਾਹਿੱਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਭਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾ-ਕਿਰਤਾ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥਿਆਂ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਹਿੱਤਕ ਗੁਲਦਸਤੋਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਹਰ ਭਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਕਹਾਣੀ ਕਵਿਤਾ ਲੇਖ, ਚੁਟਕਲੇ ਆਦੀ ਸਜਾਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਝੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਮਲ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਇਹ ਕੋਮਲ ਮਨ ਜੋ ਅੱਜ ਸ਼ੁੱਠੇ ਹਨ, ਭਲਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੁੱਲ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਵੰਡਣੀਆਂ ਹਨ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਮਹਿਕਾਂ ਖਿਲਾਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਾਂ ਹੀ ਮਹਿਕੇਗਾ ਜੇ ਸੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਰੰਗ, ਨਸਲ, ਬੋਲੀਆਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਸਕੀਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਏਕਤਾ ਦੇ ਹੰਝਲੇ ਨਾਲ ਇਸ ਫੁੱਟ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਦਾ ਸੋਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੁਹਣੇ ਚਰਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰਨੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਤੁਫ਼ਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਕਲਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਈਏ। ਆਸਾ ਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਖਿੜਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਦੇ ਕੇ ਬੀਜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਬਿਕਰਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਜਮਾਤ ਦਸਵੀਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਸ਼ਵਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਲੋਕਿਕਤਾ ਪ੍ਰਭਾਨ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਦਾ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮੁਦਾਈ ਦਾ ਅੰਗ ਤੇ ਅੱਜ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਅਲੋਪ ਹੋਇਆ ਮਹਾਨ ਭੀਰਥ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਫੁਹ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਨਵਤਾ ਧਰਮ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਚਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਮ ਭਰਨ ਦਾ ਸੋਮਾ ਤੇ ਮੂਢ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸੋਨ-ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੰਦਰ ਸਥਿੱਤ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਨਾਮ ਵੇਲ ਲਾਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਥਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਟਕ ਲਾਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪੱਕਿਆਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਨ ਵਿਚਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੱਕੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਉਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਉਸਾਰੀ ਤੇ ਉਨਤੀ ਦੀ ਕਾਰਜ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਹ

ਪਰਾਪਤ ਹੋਈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਸੋਨ-ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਵਰਨ ਮੰਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਬਣਾਈ। ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਉਸਾਰਿਆ, ਰਾਮਬਾਗ ਲਗਵਾਇਆ ਤੇ ਨਗਰ ਦੀ ਹੋਣਕ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਚਿਆਰ-ਧਰਮ ਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਧਾਰਮਕ, ਸਮਾਜਕ, ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਕਰਮ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਹ ਆਨੰਦ ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਦਾ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰ-ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜ ਘਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੂਹਕ ਸਿੱਖ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਉਹੀ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਮਕਾ ਤੇ ਦਿਹੌਆ ਲਈ ਕਾਸੀ। ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ —

‘ ਤਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ ਨਹੀਂ ਭਧੁ ਜੇਹਿਆ ’

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਇਸ ਦੀ ਚੁੱਠਿਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਆਪਣੇ 400 ਸਾਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਚੱਕ ਤੋਂ ਨਗਰ ਅਤੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਮਹਾਨਗਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਇੱਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿੱਦਿਅਕ ਆਸ਼ਰਮ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਸਮਾਜ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨਿਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਵਿੱਦਿਅਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ

ਨਗਰ ਪਾਲਕਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬੱਸ, ਰੇਲ ਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਨਗਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਦੁਰਗਿਆਨਾ ਮੰਦਰ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਉਤਾਰ ਚੜ੍ਹਾ ਵੇਖਣੇ ਪਏ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜਬਰ ਤੇ ਤਸੀਹੇ ਸਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਖੂਨ ਦੀ ਹੌਲੀ ਖੇਡੀ ਗਈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਜਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੇ ਖੂਨੀ ਸ਼ਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਅਨੇਕਾਂ ਬੰਗੂਨਾਰਾਂ ਦਾ ਜੋ ਲਹੂ ਵਹਿਆ ਉਸ ਨੇ ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਧਰਤ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜੂਹ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਨਾਦਰ ਸਾਹ ਨੂੰ ਢਿੱਲੀ ਦਾ ਧਨ ਲੁੱਟ ਕੇ ਕਾਬਲ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖਿਆ। ਅਹਿਮਦ ਸਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਤੇ ਤੇਸੂਰ ਸਾਹ ਦੇ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਹੱਥੋਂ ਪਾਵਨ ਹਕਿਮਦਰ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਮੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖਿਆ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਡੀ ਸਤਾਹ, ਮਾਨਵ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਸੰਮਾ ਤੇ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਨੇਕੀ, ਸਚਾਈ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਦ੍ਰਿੜਤਾ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਜਿਹੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਤਯਮ, ਸਿਵਮ, ਸੁੰਦਰਮ ਦਾ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਇਹ ਗੁਰਾਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:—

ਇਹ ਗੁਰਾਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤ ਹੈ
ਇਹ ਸੱਚਾ ਦਰਬਾਰ ਹੈ
ਇੱਥੇ ਦਿਲ ਪਿਆ ਝੁਕਦਾ
ਸਿਰ ਪਿਆ ਨਿਵਦਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸਾਨਦਾਰ, ਉਜਲਾ ਤੇ ਪੁੰਨਿਆ ਦੀ ਰਾਤ ਵਾਂਗ ਰੋਸ਼ਨ ਤੇ ਤਾਬਨਾਕ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਨਿਕਟ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ।

ਰੁਬਾਈ

ਮੁਸਕਲਾਂ ਪਹਾੜ ਹਨ,
ਚੜ੍ਹਾਈ ਦੁਸਹਾਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾ।
ਹਵਾ ਦਾ ਰੁਖ ਟੇਚਾ ਏ,
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੱਦਦਗਾਰ, ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾ।
ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਮੁਸਕਲਾਂ ਦਾ,
ਅਖਾੜਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਿਹ,
ਮੁਸਕਲਾਂ ਦੀ ਫਾੜੀ ਤੇ,
ਤੇ ਪੱਖਾ ਭਾਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾ।

ਰੁਬਾਈ

ਵਿਦਿਆ ਏ,
ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਦੇਵੀ ਇਸ ਦੇ ਨੇਤਰ ਨੂਹੀ
ਇਹ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਮੰਤੀ ਭੱਠੇ,
ਨਾਭੀ ਵਿੱਚ ਕਸਤੂਰੀ

ਇਹ ਅਰਬਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਤੱਕੇ
ਇਹ ਡਰਸਾਂ ਤੋਂ ਥੱਲੇ,
ਕਾਮਧੇਨ ਵਿਕਰਮ ਸਦਾ ਹੀ,
ਇਸ ਦੀ ਵਿੱਚ ਹਜੂਰੀ।

ਵਿਕਰਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਜਮਾਤ ਦਸਵੀਂ

ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਜੋਗ ਕਹਾਣੀ

Ravneet Rao
X C

ਇਹ ਗੱਲ ਕਲਾਲ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਪੰਡਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਭੇਜਦਾ ਸੀ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੇ ਦੇ ਸਮਝਾਨ ਘਾਟ ਤੇ ਕੁਝ ਨੀਆਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੱਸਦੀਆਂ ਖੇਡਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਪੰਡਤ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਇੱਕ ਕੁਝ ਨੀ ਮਿਲੀ। ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਆਸ ਤਰੀਕੀ ਵਰਗੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ: "ਪੰਡਤ ਜੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਰੀ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਫੇਰੇ ਕਰਾਉਣ ਆ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਆ ਜਾਵਾਂਗੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੈਣ, ਤੁਸੀਂ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਕਰਨਾ।"

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਇੱਕ ਭੀਵੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਪੰਡਤ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ

ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ: "ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਸੀ। ਉਹ ਭੀਵੀਂ ਕੌਣ ਸੀ?" ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਫੇਰ ਇੱਕ ਭੀਵੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਕੁੱਲ ਗਏ ਮੈਨੂੰ, ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਦੇ ਫੇਰੇ ਕਰਾਉਣ ਰਾਤੀਂ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਆਏ ਸੀ।" ਫੇਰ ਉਸਨੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਤੇ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਹ ਪੈਸੇ ਕੁਝ ਤੇ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕੁਝ ਨੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈ। ਪੰਡਤ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਫੜੇ, ਜਾ ਰਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਪਰ ਘਰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਪੰਡਤ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ।

ੜੜੜੜ

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਾਰ ਰੂਪ

ਸੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਨੰਬਰ 'ਬੀ'

- 1 ਉਹ ਜੋ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੂਰਖ ਹੈ।
- 2 ਉਹ ਜੋ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਣਜਾਣ ਹੈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 3 ਉਹ ਜੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਾਉ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ।
- 4 ਉਹ ਜੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਵਿੱਥਤ ਕਰੋ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਭਾਰਤ ਮੇਰਾ ਸੁਫਨਾ

ਜਿੱਥੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿੱਖ ਇਸਾਈ, ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣ ਭਾਈ ਭਾਈ ।
ਰਹੇ ਸਭਨਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨਾ ਕਾਈ, ਸਭੇ ਸਮਝਣ ਸਾਝੀ ਇੱਕੋ ਮਾਈ ।
ਜਿੱਥੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਨਾਂ ਹੋਵੇ ਝਗੜਾ, ਨਿਰਦੋਸ਼ ਇਨਸਾਨ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ।
ਜਿੱਥੇ ਸਭਨਾ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ ਸਤਿਕਾਰ, ਜਿਹੜਾ ਸੱਭ ਥਾਈਂ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ।
ਉਹ ਦੇਸ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਮੇਰਾ ਸੁਫਨਾ ।

ਜਿੱਥੇ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਬਹਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਹਰ ਨੂੰ ਮਾਂ ਤੇ ਭੈਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ।
ਬਹੂਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਜਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਦਰੋਜ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ।
ਜਿੱਥੇ ਕੈਦਾਂ ਤੇ ਝੂਠੇ ਕਾਂ ਨਾ ਬੋਲਣ, ਕੋਈ ਕੁਮਾਰੀ ਪੱਥਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ।
ਜਿੱਥੇ ਪਿਆਰ ਅਲਗ ਨਾ ਰਹੇ, ਇਹਦਾ ਰੱਤੜਾ ਪਲੰਗ ਭਰੇ ।
ਉਹ ਦੇਸ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਮੇਰਾ ਸੁਫਨਾ ।

ਜਿੱਥੇ ਫੂਰ ਫਾਤ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਤ ਤੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਨਾ ਹੋਵੇ ।
ਸੱਭ ਦੀ ਜਾਤ ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੋਵੇ, ਸੱਭ ਦਾ ਧਰਮ ਇਨਸਾਨੀਸਭ ਹੋਵੇ ।
ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਵਾਸ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਵੇ, ਹਰ ਕੋਈ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖਾਵੇ ।
ਹਰ ਇੱਕ ਦੇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ ਭਾਵੇਂ ਤਨ, ਧਨ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ।
ਉਹ ਦੇਸ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਮੇਰਾ ਸੁਫਨਾ ।

ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਪਾਸ ਨੇਕੀ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨਾ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹੇ ।
ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਜੰ ਜੰ ਕਾਰ ਹੋਵੇ ਬਦੀ ਦੀ ਲਾਸ ਸੜੇ ।
ਸੁੱਭ ਅਮਲ ਤੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।
ਉਹ ਦੇਸ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਮੇਰਾ ਸੁਫਨਾ ।
ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਤੇ ਬਰਕਤ ਦੀ ਆਰਜ਼ੂ ਕਰੇ ।
ਐ ਖੁਦਾ! ਇਹ ਮੇਰਾ ਸੁਫਨਾ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹੇ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ

ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਲੱਖੀ ਸਿਆਹ ਕਾਲੀ ਤਬਾਹੀ ਦੀ ਰਾਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਛਾਈ ਰਹੀ ਸ਼ੇਕਰ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਦ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਲੱਖ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਉਹ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਚਲਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ਤੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ।

ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ, ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੀਆਂ ਮਾਲਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਨਾ ਹੋਣੇ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਲਈ ਮੁੱਲ ਤਾਰਨ ਦਾ ਵਿਸਵਾਸ ਵਿਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਸਰਬਤੋਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਖੋਖੇ ਫੜੇ ਹੋਏ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਵਲ ਵਧਦੇ ਮੌਰੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ।' ਅਡੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਬਿਟ ਬਿਟ ਭੱਕ ਰਹੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਡੋਲ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਨੂਰਤ ਹਨੇਰਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਚੀਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਦਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੱਚ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਾ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਕਬੂਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਦਤ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੰਗਠਤ ਸਮਾਜ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਟ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਲੰਗਾ ਲੰਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਰਾਤੀਕਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਰਾਮਾਤ ਸਿੱਧ ਹੋਈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਾਂ ਭਾਣਾ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਾੜ ਜੇਡੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਪਰਤੱਖ ਦਿਸਦੀ ਹੈ।

‘ ਭੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ’
‘ ਹਰਿ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਨਾਨਕ ਮਾਗੈ ’

ਇਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਈਰਾਈ, ਯਹੂਦੀ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪਾਰਸੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਸਤਕਵਾਦੀ ਇਸ ਅਸੂਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਦੁਰਗਮ ਘਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਹੀ ਧਰਮ ਦਾ ਬੀਜ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਵਿਰੁੱਧ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ। ਗੁਰੂ ਹਰ

ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਨਸਾਹੀਅਤ ਦੇ ਸੰਦੇ ਤੇ ਸੰਮਨ ਨੂੰ ਨੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਰੀ ਸਿੰਟੀ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਾਂ ਨਾਲ ਉੱਥਲਿਆ ਅਤੇ ਜਾਬਰ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਖੇੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਅੱਜ ਜਰੂਰਤ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਲਾਸਾਨੀ ਧਰਮ

ਦੀ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ 'ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ' ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਪਰਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਸਟੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਬਿਕਰਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਜਮਾਤ ਦਸਵੀਂ

ਜੁਰਮਾਨਾ ਮਾਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ

ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੀ।
ਇਹ ਕੱਲ ਹੈ ਜੀ ਕੱਲ ਦੀ।

ਮੈਂ ਪਿੱਛੋਂ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਆ ਜੀ।
ਕੋਈ ਗੀਤ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਗਾ ਜੀ।
ਜਦੋਂ ਆਇਆ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ,
ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੁੱਤੇ ਜੀ
ਜਾਗ ਪਏ ਸਨ ਸੁੱਤੇ ਜੀ
ਤੇ ਸਾਈਕਲ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨਸੇ ਜੀ।

ਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਭਜਾਇਆ ਸੀ

ਮਸਾਂ ਨਹਿਰ ਕੱਲ ਪੁਚਾਇਆ ਸੀ
ਜਦ ਆਇਆ ਪੁਲ ਕੱਲ ਜੀ
ਗਿਆ ਪਟਾਕਾ ਬੱਲ ਜੀ
ਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਮੈਂ ਬੱਲੇ ਸੀ
ਉਠਾਏ ਕਿਹੜਾ, ਅਸੀਂ ਕੱਲੇ ਸੀ

ਸੀ ਬਹੁਤਾ ਘਬਰਾਇਆ ਜੀ
ਆਖਰ ਹੋਸਲਾ ਕਰ ਕੇ
ਸਾਈਕਲ ਮੈਂ ਉਠਾਇਆ ਜੀ
ਮਸਾਂ ਸਕੂਲ ਆਇਆ ਜੀ
ਲਾਉਣਾ ਨਾ ਝੁਸੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜੀ
ਨਹੀਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਦੇਣਾ ਆਨਾ ਜੀ

Jatinder Verma

ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ

ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ,

ਅਜ਼ੀਰਵਾਦ ਲਵੋ ।

ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ,

ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਮਾਰੋ ।

ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ,

ਕਰੋਧ ਨੂੰ ਖਾਉ ।

ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ

ਨਜ਼ਰ ਨੀਂਵੀ ਕਰ ਕੇ ਦਿਉ

ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ

ਬੁਰੇ ਵਿਚਾਰ ਛੱਡ ਦਿਉ ।

ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ

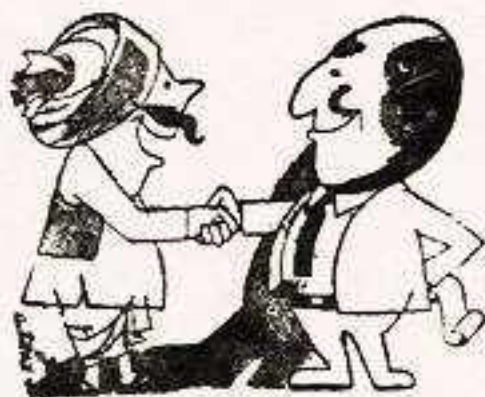
ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਸੱਚੇ ਬੋਲ ਬੋਲੋ ।

ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ

ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣੋ ।

ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਿਝ ਸੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ

ਪੈਰਾ ਵੱਲ ਖੜ੍ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖੋ ।

ਗੈਸ ਪੇਪਰ

ਸਮਾਂ : ਅਨਿਸ਼ਚਤ

ਪੇਪਰ ਸੈਂਟਰ ਫੂਲ ਮੰਡੀ IX

ਕੁਲ ਨੰਬਰ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ।

ਹਦਾਇਤਾਂ :—

- 1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿਲੇਬਸ ਨਿਸ਼ਚਤ ਨਹੀਂ ।
  - 2) ਫਾਈਡ ਅਤੇ ਨੋਟਸ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਤੋਂ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ।
  - 3) ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਰਹਿਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜੁਰਮ ਹੈ ।
  - 4) ਪੰਜ ਨੰਬਰ ਗੰਦੀ ਲਿਖਾਈ ਲਈ ਨੀਅਤ ਹਨ ।
  - 5) ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਆਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰੀ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ-2 ਅਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਗੇ ।
-
- 1) ਮੋਇਆਂ ਦੀ ਮੰਡੀ-ਫੁਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਹੜਾ-ਨਾਮੀ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕੀ ਸੁਆਹ-ਖੇਹ ਉਡਾਈ ਹੈ ? ਸੁਆਹ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਸਿਰ ਪਾਉ ।
  - 2) 'ਮੇਰਾ ਪਿਉ-ਮੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ' ਨਾਮੀ ਨਾਟਕ ਨਾਟਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਬੇਵਕੂਫ਼ੀ ਅਤੇ ਪਾਗਲਪਣ ਨੂੰ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਬੇਵਕੂਫ਼ੀ ਤੇ ਪਾਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬਜ਼ਾਰੀ ਖੱਦਰ ਦਾ ਰੋਟ ਪੜਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਪਰਦੇ ਤੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ ।
  - 3) ਡੱਡੂ ਨੂੰ ਜੁਕਾਮ ਹੋ ਗਿਆ-ਮੱਛੀ ਚਾਹ ਪਿਆਉਂਦੀ ਦੇਖੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਉੱਲੂ ਸਿੱਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
  - 4) ਆਪਣੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੂੰ ਦੇਖ-2 ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਟੂਨ ਬਣਾਉ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਔਗੁਣ ਅਤੇ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ।
  - 5) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੰਨਟ ਦਿਉ ।
    - 1) ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਬਣ ਠਣ ਕੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ !
    - 2) ਅਵਾਰਾ-ਗਰਦੀ
    - 3) ਫੈਸ਼ਨ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ
    - 4) ਖੋਰਿਆਂ ਜਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ

ਨਾਮ ਗੋਪਾਲ ਰਾਣਾ

ਕਲਾਸ 9 ਬੀ

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਨਾ ਕੱਢੋ, ਜਨਾਨਾ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ।

ਰੋਕੋ ਇਹ ਦੋਰ ਹੋਵਾਨੀਅਤ ਦਾ।

ਇਹ ਕੌਣ ਜੋ ਜੀਦੋ ਜੀ ਅੱਗ 'ਚ ਸੜਿਆ?

ਇਹ ਆਦਮ - ਬੰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੌਣ ਆਣ ਵੜਿਆ?

ਕਿਸ ਨੇ ਮਾਸੂਮਾਂ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਬੰਹ ਖੜਿਆ?

ਰਹਿਮ ਦੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਰ ਕਿਉਂ ਚੜਿਆ?

ਬੰਮੋ ਇਹ ਕਾਰਾ ਸੈਰਾਨੀਅਤ ਦਾ।

ਰੋਕੋ ਇਹ ਦੋਰ ਹੋਵਾਨੀਅਤ ਦਾ।

ਭੋਲ ਪਾ ਸਾਭੀ, ਸਾਰੀ ਤੇ ਕੌਹੀ,

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਨੁੱਰਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੰਦੀ?

ਲੁਣ ਹੀ ਛਿੜਕੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਲੁਮ ਨਾ ਹੋਈ।

ਕਹਿਰ ਹੀ ਸਿਲਿਆ ਜੋ ਕੀਤੀ ਅਰਜੋਈ।

ਵਾਸਤਾ ਜੋ ਲੋਕੋ ਭਗਵਾਨੀਅਤ ਦਾ।

ਰੋਕੋ, ਇਹ ਦੋਰ ਹੋਵਾਨੀਅਤ ਦਾ।

ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਇਆ, ਆਉ ਸੰਭਲ ਜਾਈਏ।

ਨਾ ਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ, ਪਲਾਂ 'ਚ ਸੁਕਾਈਏ।

ਇੱਕ ਭਾਰਤ ਦੋ ਵਾਸੀ ਹਾਂ, ਇੱਕੋ ਠੀਤ ਗਾਈਏ।

ਹਾਂ ਅਮਨ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ, ਵਿੰਦਰ ਬਣ ਕੇ ਵਿਖਾਈਏ।

ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਸਰਦਾਨੀਅਤ ਦਾ।

ਰੋਕੋ ਇਹ ਦੋਰ ਹੋਵਾਨੀਅਤ ਦਾ।

ਪੁਸ਼ਪਿੰਦਰ ਰਧਾਵਾ

ਦਸ਼ਵੀ ਦੇ

ਪ੍ਰਾਹੁਣਾਚਾਰੀ

ਉਹ ਕੋਈ ਭਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਘਰ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਘਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 600 ਰੁਪਿਆ ਹੋਵੇ ਉਹ ਭਲਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸ਼ੋ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਕਲੱਰਕ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਤਾਏ ਦੇ ਪੁੱਤਰਦੀ ਸਾਲੇਹਾਰ ਦੇ ਨਣਦੇਈ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਦੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਣੂ ਪਛਾਣੂ ਬਿਨਾਂ ਮਖਰ ਕੀਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਲੱਰਕ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਹਿਮਾਨ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮਹੀਨਾ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਾਂ ਖਾਨਿਉਂ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਵਿਉਂਤ ਸੁੱਝੀ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ :

- ' ਸੁਣਾਉ ਜੀ ਕੀ ਫੁੱਕੋਗੇ ? '
- ' ਬੱਸ ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਹਿਰਬਾਨੀ । '
- ' ਕੁਝ ਤਾਂ ਲਓ । '
- ' ਤਾਂ ਫਿਰ ਜੋ ਮਰਗੀ ਠਿਆ ਦਿਉਂ ' ਗਰਮ ਲਉਗੇ ਜਾ ਠੰਢਾ ? '
- ' ਗਰਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਬਕਾਵਟ ਉੱਤਰ ਜਾਵੇਗੀ । '
- ' ਤੁਸੀਂ ਕਾਣੀ ਲਉਗੇ, ਚਾਹ ਜਾਂ ਦੁੱਧ ? '
- ' ਚਲੋ ਚਾਹ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ । '
- ' ਚਾਹ ਕਿਹੜੀ ਪਾਈਏ ਲਿਪਟਨ, ਬਹੁੱਕ ਚਾਡ ਜਾਂ ਤਾਜ ਮਹੱਲ ? '
- ' ਝਿਉਂ ਮਜਾਕ ਕਰਦੇ ਹੋ ? ਕੋਈ ਵੀ ਪਾ ਲਉ । '
- ' ਪੱਤੀ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਈਏ ਜਾ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਪੱਤੀ ਵਿੱਚ । '

- ' ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲ ਦਿਉ । '
- ' ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਚਾਹ ਕੋਤਲੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਕੋਗੇ, ਫੰਨੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ' ਗਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ' (ਰਤਾ ਖਿੱਤ ਕੇ) ਗਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਦਿਉ ਪਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਸਹੀ । '
- ' ਗਿਲਾਸ ਫੁੱਲਦਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਪਲੇਨ ? '
- ' ਫੁੱਲਦਾਰ ਹੀ ਲੈ ਆਓ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ । '
- ' ਉੱਲ ਕਿਹੜਾ ਪਸੰਦ ਕਰੋਗੇ ਗਲਾਸ ਦਾ, ਗੋਂਦੇ ਦਾ ਜਾਂ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦਾ ? '
- ' ਓ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਚਾਹ ਜਲਦੀ ਲਿਆਓ, ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਨਾਲ ਜਾਨ ਨਿਕਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । '

' ਤੁਸੀਂ ਚਾਹ ਨਾਲ ਕੀ ਫੁੱਕੋਗੇ? ਬਚਾਰੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗਵਾ ਲਉ'' (ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਲੜਾ ਕੇ) ਪੱਪੂ, ਬੇਟਾ ਪੱਪੂ ! ਉਹ ਸੁਰਤ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਵਾਲੇ ਲੱਡੂ ਜੋ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪਏ ਹਨ। ਜਰਾ ਲਿਆਈਂ ਜੇ ਸੁੱਡੀ ਲੱਗ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਤਾ ਸਾਡ ਕਰ ਲਈਂ

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਦੇ ਹੱਸ ਗੁੱਮ ਹੋ ਗਏ। ਰਹਿਣ ਦਿਉ ਜੀ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਜੁੱਤੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਘਰੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਤੇ ਕਲੱਰਕ ਨੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ।

ਜਸਦੀਪ ਕੌਰ
X B

ਵੱਧ ਵੱਸੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਵੱਧ ਵੱਸੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹੋ-ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਾਂਗੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਚੀਨ, ਸਗੋਂ ਵੱਧ ਰਹੀ ਜਨ ਸੰਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਡੇਢ ਸਕਿੰਟ ਪਿੱਛੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 55000 ਬੱਚੇ ਰੋਜ਼ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਉੱਥੇ ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ-ਅਰਥਾਤ ਵੱਧ ਰਹੀ ਅਥਾਵਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਰਹੀ ਅਥਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਹੈ। ਵਧਦੀ ਵੱਸੋਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਅੰਨ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਲਗਭਗ 80 ਲੱਖ ਪੇਟ ਜੋ ਹਰ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਧਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅੰਨ ਕਿੱਥੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਭੀ ਫੁਹਾੜਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ? ਧਰਤੀ ਤਾਂ ਉੱਨੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਜਿਆਦਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵੱਧ ਰਹੀ ਵੱਸੋਂ ਲਈ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਬਣਨ ਬਰਕੇ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਥਾਵਾਂ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਭਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਭਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਹਿੰਦ ਘਟੀਆ ਆਚਰਨ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ।

ਆਰਥਕ ਡੰਗੀਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ

“ਵਿੱਚ ਅਨਪੜ੍ਹ ਜਿਆਦਾ ਨੇ”। ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਜਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਇਸੇ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਸਿਫਾਰ ਹੈ। ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਗਰੀਬ ਹੈ ਤੇ ਅਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗਰੀਬ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨੀ ਮਾਲਬਸ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਥਾਵਾਂ ਲਗਭਗ geometrical ratio ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੇ ਖੁਰਾਕ ਉਪਜ Arithmatical ratio ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਥਾਵਾਂ 80 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਵੱਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਡਾ ਸੱਭ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਰਤੱਵ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਅਥਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਕੱਲੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ।

ਪਰਵਾਰ ਨਿਯੰਜਨ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਲੋਕ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੱਚਾ ਰੱਬ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਡਨਾ ਰੱਬ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਲੋਕ ਗਰਭ ਰੋਕਣ ਨੂੰ ਪਾਪੂ ਤੇ ਜੁਲਮ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਸੇ ਜਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅੰਜਕੱਲੂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੰਜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬੜੇ ਜੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਪਿੰਡ-ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੰਜਨ ਕੇਂਦਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਥਾਵਾਂ ਦੀ ਰੋਕ ਵਿੱਚ ਚਿਰਕੇ ਵਿਆਹ ਵੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਈ ਲੋਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੰਜਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਗਰਭ ਰੋਕੂ ਸਾਧਨ ਤੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡਿਆਂ

ਨੂੰ ਵਿਭਰਾਰੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਜਦ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ : —

ਜੇ ਮੁਰਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲੋਂ
ਇੱਕ ਜਿਉਂਦਾ ਕਾਫ਼ਰ ਚੰਗਾ

ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਜਿਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਥਾਦੀ ਦੇ ਜਿਨ ਦੀ ਬਲੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਥਾਦੀ ਦੀ ਰੋਕ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਥਾਦੀ ਰੋਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ।

ਅਮਿਤਾ

ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਸਮਾਂ

Sai Simran Singh
IX

ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿੱਦਿਆ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਧਾਰੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਖੁਦ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਥੀਉਂ! ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਹਤ ਲਈ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਮਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਹਠ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇੱਕ ਸੌ ਬਾਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਡੇ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਬਾਕੀ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਨਾਸਤਾ, ਦੁਪਿਹਰ ਦੀ ਰੋਟੀ, ਰਾਤ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਨਹਾਉਣ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਹ ਦਿਨ ਦੋ ਸੌ ਬਾਰਾਂ ਹੋ ਗਏ ਬਾਕੀ ਇੱਕ ਤਿਰਵੰਜਾ ਦਿਨ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ।

ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬਵੰਜਾ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਹੈ। ਪੇਪਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਲਟ ਆਉਣ ਤੱਕ ਤੀਹ ਦਿਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਬ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਦੋਹਰ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ। ਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ?

ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਨੇਮਾ ਜਾਣ ਦਾ ਜਾਂ ਪਿਕਨਿਕ ਜਾਣ ਦਾ ਸੌਦਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜੋ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਮਿੱਠਰਡਾ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਯਾਰ ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੀਏ ਕਦੋਂ? ਕਈ ਤਾਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਸਾਡਾ ਸਾਲ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪੈਂਹਠ ਦਿਨ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਲਾਲਚ ਦਾ ਫਲ

Manjeet Singh

X A

ਰਮੇਸ਼ ਸੌਚ ਵਿੱਚ ਝੁੱਥਿਆ ਡੁਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਹੁਣ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪ ਇੱਕ ਚੌਕੀਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾਏ ਤੇ ਇੱਕ ਖੱਲੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।' ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਜਾਜ਼ਤ ਪੱਤਰ ਹੈ?' ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਵੀਰਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਿਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਆ ਗਿਆ। ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਡਾਹਨੇ, ਪਾਣੇ ਕੱਪੜੇ, ਕੁੱਖ-ਨੱਗ ਤੇ ਜੁਆਨ ਹੁੰਦੀ ਕੁੜੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਸੌ ਦਾ ਨੋਟ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਰਿਸਵਤ ਦਾ ਪੁਨ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲੱਗ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਰਿਸਵਤ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲਏ ਸਨ। ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਸਲਾ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਉਹ ਹੁਣ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਸਾਫ਼ ਸੁੱਝੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ। ਖੱਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਹੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਖਾਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।

ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸਵਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਦੇ ਵੀ ਫਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਿਗਰੀ ਦੋਸਤ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਰਮੇਸ਼ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਨਾਹ ਨੁੱਕਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੁਲਾਵਾ ਆ ਗਿਆ। ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖ ਰਮੇਸ਼ ਦਾ ਦਿਲ ਧੜਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

'ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਰਿਸਵਤ ਲਈ ਸੀ?' ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਾਂਗ ਝੁਕਿਆ ਰਿਹਾ। 'ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਰਿਸਵਤ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਜਾ ਦੇਣੀ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢਦਾ ਹਾਂ। ਰਮੇਸ਼ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਪੈਰੀਂ ਧਿਆ, ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਵਾਸਤੇ ਪਾਏ ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਪਸੀਜਿਆ। ਪਸੀਜਦਾ ਵੀ ਕਿਉਂ? ਆਖਰ ਉਹ ਇੱਕ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਰਿਸਵਤ ਲੈਣ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਰਮੇਸ਼ ਹੁਣ ਇਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੋਇਆ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਸੜਕ ਤੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਲੱਕੀ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇਗਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਕਰੇਗੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਥੋੜ ਗਿਆ।

ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ

ਅਜੇ ਰੁਪੜਾ
X-C

ਬਸੰਤ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆਈ,
ਗੁਲਾਂ ਤੇ ਖਿੜਾਅ ਆਇਆ ।
ਖੇਤੀਂ ਹਰਿਆਵਲ ਹੋਈ,
ਦਾਣਿਆਂ ਤੇ ਪਕਾਅ ਆਇਆ ।
ਜੱਟ ਦੇ ਬੁੱਲੀਂ ਮੁਸਕਾਨ ਆਈ ।
ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ।
ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਮਹਿਕ ਹੋਈ,
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਆਇਆ ।
ਗੱਭਰੂਆਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ,
ਰੱਜ ਕੇ ਭੰਗੜਾ ਪਾਇਆ ।
ਪਤੰਗ ਵਿੱਚ ਡੋਰ ਪਾਈ,
ਰੰਗਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਸਜਾਇਆਂ ।
ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਆਈ,
ਬੋਲੀ ਤੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਇਆ ।
ਪਿੱਪਲੀਂ ਪੀਘਾਂ ਪਾਈਆਂ,
ਹੁਸਨੀਂ ਨਿਖਾਰ ਆਇਆ ।
ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਗਾਉਂਦੀਂ ਹੋਈ,
ਬੁੱਢੜੀ ਨੇ ਚਰਖਾ ਡਾਹਿਆ ।
ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖ ਵੇਖ ਕੇ,
ਦਿਨ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਯਾਦ ਆਇਆ ।
ਬਸੰਤ ਰਾਣੀ ਆ ਕੇ,
ਰੋਮ ਰੋਮ ਨਸ਼ਿਆਇਆ ।
ਮਹਿਕਾਂ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਹੋਈ,
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕਾਜ ਰਚਾਇਆ ।
ਰੱਬ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਈ,
ਬਹਾਰ ਦਾ ਮੌਸਮ ਆਇਆ ।

* * *

ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ

ਤੇਰੇ ਆਪਣਿਆਂ ਤੇ ਕੀ ਗੁਜ਼ਰੇ

ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ।

ਪਾਪ ਦੇ ਢੁੱਲ ਤੇ ਡੱਗਾ ਲੱਗਾ,

ਡੱਗਾ ਕੰਨੀ ਪੈਂਦਿਆਂ ਜੱਗ ਜਾਗਣ ਲਗਾ,

ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ।

ਤੌਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬੇਦਾਗ,

ਡਸਦਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਗ,

ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ।

ਅੱਤ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬੇਹਿਸਾਬ,

ਦੋਸ਼ੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਬੇਨਕਾਬ,

ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ।

ਜਬਰ ਦਾ ਕਦੋਂ ਹੋਊ ਖਾਤਮਾ,

ਸਚਾਈ ਦੀ 'ਕੰਬ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਤਮਾ

ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ।

ਹੁਣ ਆ ਜਾ ਪਰਵਰਦਗਾਰ,

ਪਾਪ ਦੀ ਮਿਟਾਣ ਲਈ ਜਾਤ,

ਦੇਣ ਸਾਨੂੰ ਸਾਂਤੀ ਦੀ ਦਾਤ ।

ਅਜੇ ਰੁਪਤਾ

ਦਸਵੀਂ ਸੀ

ਹਿਸਟਰੀ

ਹਿਸਟਰੀ ! ਹਾਏ ਹਿਸਟਰੀ !
ਹਿਸਟਰੀ ਦਾ ਪੀਰੀਅਡ ਜਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ,
ਸਾਹ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਮੈਡਮ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ,
ਪਰ ਪਲਾ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਹਿਸਟਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਤਾਂ ਲੰਕੇ,
ਜਾਨ ਹੀ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
ਹਿਸਟਰੀ ! ਹਾਏ ਹਿਸਟਰੀ !
ਲਿਖ-ਲਿਖ ਥੱਕੀਏ,
ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਮਰੀਏ,
ਨਤੀਜਾ ਫਿਰ ਵੀ,
ਮੰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।
ਹੁਮਾਯੂ ਫੋਣ ਸੀ ?

ਅਕਬਰ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ ?
ਪਲਾਸੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਕਦ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ?
ਗੋਰਿਆ ਨੇ ਕਦੋਂ ਰਾਜ ਸਮਾਇਆ ?
ਅਫਰੀਕਾ ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ
ਦਿਮਾਗ ਚੱਟ ਕੇ ਚੰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ

ਹਿਸਟਰੀ ! ਹਾਏ ਹਿਸਟਰੀ !
ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਮਰ ਗਏ ।
ਲੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਲੁੱਟ ਗਏ,
ਗੋਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਛੱਡ ਸਏ,

ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਦੇ ਭੱਠੇ ਬਹਿ ਗਏ,
ਕੱਖ ਵੀ ਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ,

ਹੁਣ ਦੱਬੇ ਮੂਰਦੇ ਪੁਟਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਵਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ
ਹਿਸਟਰੀ ! ਹਾਏ ਹਿਸਟਰੀ !
ਹਿਸਟਰੀ ਦਾ ਪਰਚਾ ਤਾਂ ਲੰਕੇ ਜਾਨ ਅਸਾਡੀ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਦਿਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀਏ,
ਰਾਤ ਨੂੰ ਉੱਲੂ ਬਣੀਏ,
ਮੰਟੀਆਂ ਮੰਟੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ,
ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭਰੀਏ,
ਪਰ ਨੰਬਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰੀਏ
ਹਿਸਟਰੀ ! ਹਾਏ ਹਿਸਟਰੀ !
ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ
ਸਾਡਾ ਜੀ ਘਬਰਾਵੇ,

ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਤੋਂ ਤਰਸ ਨਾ ਆਵੇ ।
ਹਿਸਟਰੀ ! ਹਾਏ ਹਿਸਟਰੀ !
ਹਿਸਟਰੀ ਦਾ ਪਰਚਾ ਜਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ

ਸਾਹ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਦਿਮਾਗ ਸਾਡਾ ਚੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਜਾਨ ਅਸਾਡੀ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,
ਹਿਸਟਰੀ ! ਹਾਏ ਹਿਸਟਰੀ ! !

ਗਗਨਦੀਪਇੰਦਰ ਸਿੰਘ

X

ਅਹਿਸਾਸ

ਸਵਰੂਪ ਕੌਰ

ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ। ਕੋਈ ਦਸ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਖੇਲ ਕਰਦੀ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਉਡਲਿਆ ਕੁੱਝਿਆ ਨਾ ਕਰ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚੱਕ ਕੇ ਲਿਆਏ ਸਾਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਖਾਤਰ'। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਦੁੱਕਿਆ ਸੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਮਾਂ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ?' ਅਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸ ਪੈਂਦੇ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਪਿੰਡੋਂ ਆ ਗਏ, ਉਹ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਏ ਸਨ। ਉਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹੱਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਵੀ ਬੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਾ ਨਿਕਲਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਵੀ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਖਿੜਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਧ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, 'ਘਰ ਕੋਈ ਮੱਝਾ ਨਹੀਂ ਬਣੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਦੇਵੋਂ ਦੁੱਧ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਵੇ।' ਪਰ ਚੋੜੀ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਸਾਰਾ ਦੁੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਭ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੀ ਦਾਦੀ ਵੀ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅੰਦਰ ਉਸ ਲਈ ਸਾਰਾ ਪਿਆਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਕਿਤੇ ਉਹ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਚੱਕ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀਓਂ ਤੌਰੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ

ਸਿਸਕੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਮਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸਦਾ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਬੁਝ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ ਉਹ ਸਹਿਮ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦਾਦੀ ਦੀ ਗੁਸ਼ਲੀ ਤੇ ਨਫਰਤ ਭਰੀ ਤੱਕਣੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਕਦਮ ਮਾਂ ਵੱਲ ਉਠਾਏ, ਚਾਰ ਕਦਮ ਪਿਛਾਹ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਗਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਚਲੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੌਕਾ ਪਾ ਕੇ ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, 'ਮਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀਓਂ ਹੋਂਦੇ ਕਿਉਂ ਹੋ?' ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਇਹ ਸੱਭ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਬਰਾਬੀ ਸਨ ਘਰ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਦੇ। ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਔਕੜਾ ਖੱਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਬੜੇ ਲਾਭਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਿਆ ਉਹ ਵੀ ਬੀ. ਏ. ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਏ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਮੱਝਾ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਤੇਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਹੋ ਗਈ। ਤੇਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਜੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਲਾਭ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਾਂ ਤੂੰ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਕੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਟਿਨਸਾਨ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੱਥੂ ਵਗ ਪਏ। ਉਸ ਨੇ ਫੇਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਉਹ ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਚੁੱਕ ਲਈ।

ਹੱਸਣਾ ਮਨੁੱਗ ਹੈ

ਨਵਜੀਤ ਕੌਰ
ਨੌਵੀ ਸੀ

1. ਮਾਸਟਰ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਕੁਹਾਡੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸ਼ਤਾਰਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।' ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਇੱਕ ਖੜਾ ਰਹਿਆ।

'ਤੂੰ ਬਰਾਰਤੀ ਹੈਂ?' 'ਨਹੀਂ' ਮਾਸਟਰ ਜੀ'
'ਫਿਰ ਤੂੰ ਖੜਾ ਕਿਉਂ ਹੈਂ?'

'ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਖੜਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ, ਮੈਨੂੰ ਸਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਖੜੇ ਹੋ।'

2. ਇਕ ਅਮਲੀ ਡਬਲ ਡੈੱਕਰ ਬੱਸ ਤੇ ਚੜ ਗਿਆ। ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਥੱਲੇ ਕੰਈ ਸੀਟ ਨਹੀਂ ਉਪਰ ਚਲਾ ਜਾ।' ਅਮਲੀ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਫਟਾ ਟ ਥੱਲੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, 'ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੇਵਾਕੂਫ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਉਪਰ ਤਾਂ ਕੰਈ ਡਰਾਈਵਰ ਹੀ ਨਹੀਂ।'

ਛੱਤਾਂ ਬੋਲਣ ਲੱਗੀਆਂ

ਭਾਵੇਂ ਚਾਚਾ ਤੋੜਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸੁਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੋੜੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਮੂੰਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇਹ ਗੱਲ 30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚਾਚਾ ਤੋੜਾ ਪੱਚੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਨ ਸੀ ਉਹ ਚੌਜ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਡਿੱਠ ਮੰਜਲੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਦਰਾਰ ਪੈਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦੇਖਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਛੱਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਾਰ ਆ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

3. ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਕੁਝ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਅੱਜ ਹੀ ਪੁੱਛ ਲਓ ਇਮਤਿਹਾਨ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਬੱਸ ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਿ ਪੇਪਰ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਫੁੱਪਣੇ ਦੇਣੇ ਹਨ।'

4. ਦੋ ਮੂਰਖ ਇੱਕ ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਮੋਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਲੱਗਾ। ਇੱਕ ਮੂਰਖ :— ਕਿਉਂ ਬਵੀ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬੇੜੀ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦੂਜਾ ਮੂਰਖ :— ਤੂੰ ਡਿਕਰ ਨਾ ਕਰ ਆਪਾਂ ਇੱਕ ਮੋਰੀ ਹੋਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇੱਕ ਮੋਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਆਈ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਈ ਜਾਵੇਗਾ।

ਰਾਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਵਜੇ ਲਗਭਗ 60 ਸਕਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਹਵੇਲੀ ਦਹਿ ਗਈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਲੱਭਿਆ ਪਰ ਕੰਈ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਜੇ ਮਿਲੀਆ ਤਾਂ ਲਾਸ਼ ਚਾਚੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪੱਥਰ ਆ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਟ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਸ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੱਦਦ ਲਈ ਪੁਕਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲੱਭਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭ ਨਾ ਸਕੇ। 83 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਮੌਤ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਾਰ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ।

25 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਚਾ ਤੋੜਾ ਕੱਲਾ ਜੀਵਤ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਹ ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਛੱਤਾਂ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਉਹ ਸਮਾਂ ਘਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਾਂਗਾ
ਅੰਠਵੀਂ ਏ

ਬੱਦਲ ਜੀ

ਨਨਿਤਾ ਕਪਿਲਾ

ਵੱਡੀ ਵੱਡੀ

ਚਿੱਤ ਕਬੱਡੀ

ਖੇਡ ਰਹੇ ਨੇ ਬੱਦਲ ਜੀ
ਆਂਧੀ ਤੇ ਤੂਫਾਨ ਹੱਸ ਹੱਸ
ਝੇਲ ਰਹੇ ਨੇ ਬੱਦਲ ਜੀ
ਹਾਥੀ, ਭੇਡ, ਬਕਰੀਆਂ ਬਣਕੇ
ਮੇਲੁ ਰਹੇ ਨੇ ਬੱਦਲ ਜੀ ।
ਉੱਚੇ ਉੱਚੇ ਮਹਿਲ ਬਣਾਕੇ
ਠੇਲੁ ਰਹੇ ਨੇ ਬੱਦਲ ਈ ।
ਕਰਕੇ ਬੜਾ ਹਨੇਰਾ ਸਭ ਨੂੰ
ਘੇਰ ਰਹੇ ਨੇ ਬੱਦਲ ਡੀ ।
ਕਦੀ ਲਰਜ ਕੇ ਕਦੀ ਗਰਜ ਕੇ
ਛੇੜ ਰਹੇ ਨੇ ਬੱਦਲ ਜੀ ।
ਤੇ ਕਦੀ ਨੈਣਾਂ ਚੋਂ ਹੰਝੂ
ਕੇਰ ਰਹੇ ਨੇ ਬੱਦਲ ਜੀ ।

ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਬ

ਪੰਜਾਬ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਉੱਤੋਂ ਮੈਂ ਵਾਰਿਆ ਜਾਣਾਂ ।

ਇਸ ਦੀ ਸਾਨ ਦੇ ਸਦਾ ਮੈਂ ਗੀਤ ਗਾਵਾਂ ।

ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੈਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ।

ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਲਾਵਾਂ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ ।

ਇਸ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮੈਂ ਜੰਮਿਆ ਪਲਿਆ ।

ਇਸ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੀ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਚਲਿਆ ।

ਇਸਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੀ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੁੱਖ ਮਾਂਣਾ ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਸੀਨਾ ਤਾਣਾਂ ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਲੋਕੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਅੱਗੇ ਬਖੇਰਾਂ ।

ਜੇਕਰ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਣ ਤਾਂ ਲੱਗੇ ਹੋਰ ਚੰਗੇਰਾਂ ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬਹੁਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ।

ਇਥੇ ਦੇ ਲੋਕ ਲੜ੍ਹਨ ਹਨ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ।

ਜੇਕਰ ਇੱਥੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸਾਂਝੀ ਬਹਾਲ ।

ਬਰਰਗਰ ਰਹੇਗੀ ਇਸ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਬੇਮੀਸਾਲ ।

ਮੇਰੀ ਇੱਕੋ ਦੁਆ ਹੈ ਰੱਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ।

ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਆਪਣਾ, ਮਿਹਰ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਰੱਖੋ ।

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

X-A.

ਆਇਆ ਬਸੰਤ ਆਇਆ ਬਸੰਤ
 ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਆਇਆ ਬਸੰਤ
 ਆਇਆ ਸਭ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਬਸੰਤ,
 ਇਸ ਨਾਲ ਠੰਡ ਹੋ ਗਈ ਉਡੀਤ
 ਬਸੰਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆ ਗਈਆਂ ਗਰਮੀਆਂ
 ਲੋਕ ਛੱਡ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਪੱਖੇ ਤੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਾਂ
 ਬਸੰਤ ਹੈ ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਨਲਾ ਤਿਉਹਾਰ
 ਇਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਖਾਂਦੇ ਵਧੀਆ ਅਹਾਰ
 ਇਸ ਦਿਨ ਉਡਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਤੇਗ
 ਅਤੇ ਉਡਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਆਉਂਦਾ ਬੜਾ ਅਨੰਦ
 ਆਉ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਾਈਏ
 ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਇਸਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰੀਏ ।

ਅਨੁਮੋਲ ਵਚਨ

ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਨਵੀ ਬੀ

- 1 ਪਿਆਰ ਸਭ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਵਿਸਵਾਸ ਕੁਝ ਤੇ ਕਰੋ ਤੇ ਬੁਰਾ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਆਖੋ (ਸੈਕਸਪੀਅਰ)
- 2 ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦ ਉਹ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ
ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ । (ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ)
- 3 ਸਿਹਤ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ
(ਸਿਨੈਡਰ)
- 4 ਇਕਗੁੱਤਾ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਿਆਣਕਾ ਹੈ । (ਐਮਰਸਨ)
- 5 ਮਿਤਰਤਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਨਾ ਕਰੋ ਜੋ ਕਰੋ ਤਾਂ
ਅੰਤ ਤੱਕ ਨਿਭਾਉ । (ਸੁਕਰਾਤ)
- 6 ਮੌਤ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸ਼ਾਮ ਹੈ । ਟੈਗੋਰ
- 7 ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਹੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ । (ਮਵਾਮੀ ਦਇਆ ਨੰਦ)
- 8 ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਬਦ ਪੰਛੀ ਕਦੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਨਹੀਂ
ਗਾਉਂਦਾ । (ਫੈਚਰ)

“ਫੁੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਸਾ”

ਠਾਣਾ ਮਸੀਹ

ਕਲਾਸ ਅੱਠਵੀਂ

ਐ ਪਿਆਰੇ ਫੁੱਲ,

ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ।

ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਨਿਆਰੀ,

ਲੱਗਦੀ ਸਭ ਦੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ।

ਮਹਾਂਜਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਚੀਜ ਤੋਲ ਕੇ,

ਪਰ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ, ਸਭ ਨੂੰ ਦਿਲ ਖੋਲ ਕੇ ।

ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰ ਕੋਈ ਨੀ ਸਕਦਾ,

ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰ ਕੋਈ ਨੀ ਸਕਦਾ,

ਖੁਸ਼ਬੂ ਤੇਰੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਰਸ ਭਰੀ,

ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਹੱਟ ਭਰੀ ।

ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਹੱਟ ਭਰੀ ।

ਜਿਥੇ ਪੈਦਾ ਤੂੰ ਹੁਵੈ, ਖੁਸ਼ਬੂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਂਕੇ,

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨਿਆਣੇ ਤੇ ਸਿਆਣੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹਿ ਕੇ

ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਿਨਾਂ, ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਸਾਨ ਨਹੀਂ

ਜਿਵੇਂ ਵਿੱਦਿਆ ਬਿਨਾਂ, ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ।

ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ,

ਜਿੰਦ, ਜਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਲਈ ਵਾਰ ।

ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਨੂੰ,

ਪਰ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨੀ, ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਲੈਣ ਨੂੰ

ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਮਾੜੀ,

ਖੜੇ ਜੇ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ, ਤੇਰੀ ਤੋੜ ਲੈਂਦਾ ਭਾਲੀ ।

ਐ ਪਿਆਰੇ ਫੁੱਲ, ਤੇਰੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ।

ਸੱਚਾ ਇਨਸਾਣ

ਬਿਮਲ ਕੁਮਾਰ

ਰੋਲ ਨੰ: 26

ਕਲਾਸ 7

ਸੱਚ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨ

ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੱਚਾ ਇਨਸਾਨ

ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇ

ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਮਾਨ

ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੱਚਾ ਇਨਸਾਨ

ਜੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਮਸਕਾਰ

ਅਤੇ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਸਭ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੱਚਾ ਇਨਸਾਨ

ਸਕੂਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ

ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪਾ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ

ਸੱਚ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨ

ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੱਚਾ ਇਨਸਾਨ

ਭਾਰਤ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨ

ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੱਚਾ ਇਨਸਾਨ

ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੱਚਾ ਇਨਸਾਨ

High School Staff.

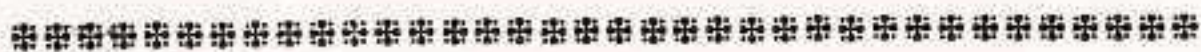

Primary and K. G. Staff.

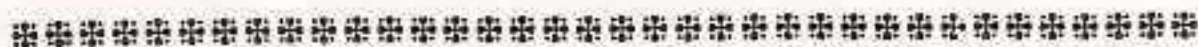
Punjabi School Staff

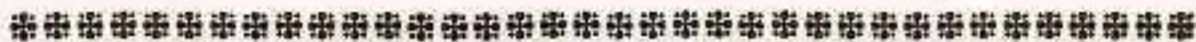

Best compliments from :-

DURG RESTURANT
&
HOTEL BAHIA FORT
THE MALL, BATHINDA.

With best compliments from :

PUNJAB CERAMICS LTD.

Dabwali Road, BATHINDA (pb)

(Phones : 2647, 2648, Telex 0383-221, Gram : INSULATOR)

Manufacturers of :

High Tension Porcelain Insulators (Having Latest Automatic Plant)

Product range includes

Disc, Pin and Post, CT & Higher KV Bushings, Lightning Arresters, Solid Core, Line & Station Posts, Bus Bars and Insulators for 25 KV Railway Traction. Special Insulators to Meet Specific Requirements of Customers Can also be Manufactured

With
best

compliments
from :

☎ : 3933

JV INDUSTRIES

ENGINEERS, CONSULTANTS & FABRICATORS

FERROUS & NON-FERROUS CASTINGS

E/21, Industrial Estate, BATHINDA.

ATTENTION

GUYS AND DOLLS !!!

THIS IS TO REMIND YOU OF
THE FABULOUS SCHOOL UNIFORMS
THAT ARE PROVIDED TO YOU BY

CASH 'N' CARRY

Gandhi Market, **BATHINDA.**

THE ONLY SHOP APPROVED BY
THE PRINCIPAL OF YOUR SCHOOL

Contact—

Shop : 3923
Resi. : 4730

OUR ASSOCIATES :—

Janta Tailors

FOR THE UNIFORMS

Baldev Tailors

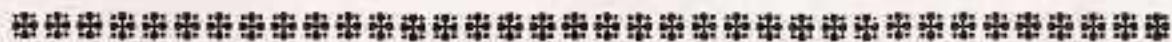
FOR THE UNIFORMS

BATHINDA

PUBLIC SCHOOL

610,
MODEL TOWN
BATHINDA

JANTA

printing press

With BEST
Compliments
FROM

519, Amrik Singh Road, BATHINDA.

— THE HIGH CLASS AUTO PRINTERS —

Phone { Offi. : 2995
      { Resi. : 5811

With best compliments from :

Des Raj Ramesh Kumar

Dealers : Gardan Silk Mills SURAT
WHOLESALE FANCY CLOTH MERCHANTS
18, New Cloth Market, BATHINDA-151001

SHOP : 2450 RESI. : 3739, 5920

With best compliments from :

dashmesh textiles pvt. ltd.

5th K.M. Stone Mansa Road, BATHINDA

Manufacturers of :

High quality Multifold and Industrial Yarns

P. S. RANDHAWA (M.D.)

43-Urban Estate BATHINDA

---

with best compliments from :

Please Visit

Phone : 6110

Haste Cala Kendra

Dhobi Bazar, BATHINDA.

for Latest Variety in Bed Spreads, Tapestry for
Curtain & Sofas, Fine Towels and Embroided items

With best compliments from :

A NAME IN HIGH CLASS BAKERY PRODUCTS

NATIONAL BAKERY

POST OFFICE BAZAR, BATHINDA.

PHONE : 4532

QUALITY ALWAYS WINS

With best compliments from :

☎ Btl. : 4170, 3958, 2534

S
E
SANJEEV BUILDERS
ENGINEERS & GOVT. CONTRACTORS

Branch Office :

430, Model Town, BATHINDA

---

with best compliments from :

PUNJAB MOHTA POLYTEX LIMITED

Badal Road, Bathinda

Manufacturers of best quality Hosiery Combed and
Carded yarn, Ranging from 6^s to 40^s Counts,
Marketed all over India and Exported to
U. S. A., Many European and
South East Asian Countries

With best compliments from :

Bharat Industrial Corp.

Manufacturers of :

Bharat C. P. Bathroom Fittings & Accessories

Factory :

F-86, Street No. 8

NEAR MAIN ROAD JAGAT PURI DELHI-110 051

Phone : Fact. 1216242

Phone : Resi. 7274681

With best compliments from :

Sant Construction Co.

ENGINEERS & BUILDERS

GOVT. CONTRACTORS

607, Model Town

BATHINDA-151001

*****

With best compliments from :

SINGH STUDIO & T. V. HOUSE
Court Road, BATHINDA.

PHONE : 4621

Authorised dealers for :

TEXLA T. V., GODREJ FRIDGE & USHA FANS

*****

With
best
compliments
from :

Dr. Vijay Kumar Gupta
VIJAY CHILDREN HOSPITAL

Court Road BAHTINDA-151005

PHONE : 3555

*****

With BEST
Compliments
FROM

APPROVED SHOP FOR SCHOOL UNIFORM

Phone : **6538**

M/S. VARDHMAN CUT PIECE EMPORIUM

HOUSE OF SCHOOL UNIFORM

Nai Basti, Main Road, (Out of Gali No. 1),

BATHINDA-151001

While in Bathinda Stay at SEPAL HOTEL

(Approved 3 Star By Govt. of India)

Situated in the vicinity of glassy Lakes and studded with grassy lawns, sparkling lights, open spaces in ideal surroundings

☐ ACCOMMODATION & AMENITIES :—

Centrally Airconditioned rooms with attached Baths running hot and cold water. Pleasing and modern interiors, separate phones. Four Channel Music, with latest amenities, like Coloured T.V. Refrigerator etc.

☐ BAR :—

Replete with choicest scotches, whiskies & wines from far & near. Enjoy beverages under romantically furnished canopy.

☐ RESTAURANT :—

Dine in Oriental splendour. Indian & Chinese dishes and Continental Cuisine representing high mark of quality.

☐ BUSINESS & BANQUETING :—

Conference Hall for Banquets, weddings, receptions, parties, meetings and exhibits. capacity 200.

☐ LOUNGE :—

Decorated with exotic ancient and Modern paintings and wall pictures. Enjoy T.V. and News paper reading together with snacks.

☐ TRAFFIC :—

F.I.T.	SINGLE	DOUBLE
V.I.P.	350/-	500/-
A/c Delux	320/-	470/-
A/c Ord.	200/-	260/-

Service Charge 10%

Phone :— PBX. 6245—46—47—48

REMEMBER SEPAL—A HOME AWAY FROM HOME

EDITED BY :— SR. ALVINA, PRINTED BY :— GIRISH GUPTA,
JANTA PRINTING PRESS, Anark Singh Road, BATHINDA,
Phone : Office 2995, Residence 5811